

Ida Friman

**YHTEISKUNNALLINEN KESTÄVYYSMUUTOS MATKAILUALAN
SERTIFIKAATTIEN SUUNNANNÄYTTÄJÄNÄ**

Lapin yliopisto

Pro gradu –tutkielma

Matkailututkimus

2025

Työn nimi: Yhteiskunnallinen kestävyysmuutos matkailualan sertifikaattien suunnannäyttäjänä

Tekijä: Ida Friman

Koulutusohjelma/oppiaine: Matkailututkimus

Työn laji: Pro gradu –tutkielma

Sivumäärä: 65

Vuosi: 2025

TIIVISTELMÄ

Sertifikaatit ovat yksi keskeinen keino edistää kestävyyttä matkailualalla. Niiden avulla majoitusyritykset voivat mitata, kehittää ja viestiä vastuullisuudestaan. Poliittiset päätökset, lainsäädäntö sekä yhteiskunnalliset arvot ja asenteet ohjaavat niiden kehitystä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen matkailualan sertifikaattien roolia yhteiskunnallisessa kestävyysmuutoksessa ja selvitän, miten ne sopeutuvat muuttuvaan toimintaympäristöön. Pyrin myös ymmärtämään, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia sopeutumiseen liittyy, ja millaisilla prosesseilla sertifikaatteja kehitetään vastaamaan kestävän matkailun nykyisiä ja tulevia muutoksia.

Tutkimus on toteutettu laadullisena teoriaohjaavana sisällönanalyysinä, jossa yhdistyy aineisto- ja teorialähtöinen lähestymistapa, jotta aineistolle voidaan antaa mahdollisimman paljon painoarvoa teorian puitteissa. Aineisto koostuu seitsemästä puolistrukturoidusta asiantuntijahaastattelusta. Asiantuntijat edustivat sertifikaattien toimiala-asiantuntijoita. Tutkimus täydentää aiempaa, pääosin määrällistä sertifikaattitutkimusta tuomalla esiin laadullisen näkökulman.

Tulokset osoittavat, että sertifikaattien kehittämisprosessit ovat systemaattisia, ja että niissä korostuvat avoimuus, sidosryhmien osallistaminen ja asiantuntijoiden hyödyntäminen. Sertifikaatit ovat kehittyneet entistä monipuolisemmiksi, ja niissä huomioidaan yhä vahvemmin sosiaalinen ja taloudellinen vastuullisuus ekologisen vastuullisuuden rinnalla. Tulokset osoittavat myös, että sertifikaattien uskottavuus ja vaikuttavuus perustuvat jatkuvaan kehittämiseen, valvontaan ja läpinäkyvyyteen. Kestävyysmuutokseen sertifikaatit sopeutuvat pääsääntöisesti hyvin. Mitä paremmat resurssit sertifikaattiorganisaatioilla on käytössään toimialaseurantaan ja kehittämiseen, sitä paremmin ne sopeutuvat muutokseen. Jatkossa on tärkeää seurata, miten uusi EU-lainsäädäntö ja yhteiskunnalliset arvomuutokset muokkaavat sertifikaattien roolia kestävämmän matkailun edistämisessä.

Asiasanat: sertifikaatti, kestävyysmuutos, kestävä matkailu, EU-regulaatio, vastuullisuus, kestävyystavoitteet

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	5
1.1 Aiempi tutkimus.....	6
1.2 Suomen sertifikaattikenttä matkailualalla	8
1.3 Tutkimusasetelma.....	10
1.4 Tutkielman rakenne.....	11
2. SERTIFIKAATTIEN ROOLI YHTEISKUNNALLISESSA KESTÄVYYSMUUTOKSESSA.....	12
2.1 Yhteiskunnallinen kestävyysmuutos ja sen lähtökohdat.....	12
2.2 Sertifikaatit kestävyysmittareina.....	15
2.3 Sertifikaattien valvonta ja kehittäminen.....	16
2.4 Sertifikaatteihin vaikuttavat keskeisimmät yksittäiset kestävyysmuutokset.....	17
3. ASiantuntijahaastatteluiden SISÄLLÖNANALYYSI.....	21
3.1 Asiantuntijahaastattelut aineistona	21
3.2 Tutkimusaineisto ja sen kerääminen	22
3.3 Aineiston litterointi ja alustava analyysi	24
3.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	26
3.5 Tutkimusetiikka.....	29
4. SERTIFIKAATTIEN KEHITYSPROSESSIT	32
4.1 Sertifikaattikehittämistä ohjaavat tahot.....	32
4.2 Kehittämisprosessit	36
5. KESTÄVYYSMUUTOSTEN VAIKUTUKSET SERTIFIKAATTEIHIN	43
6. YHTEENVETO	55
LÄHTEET	60
LIITE 1. Tutkimussuostumuslomake	64
LIITE 2. Haastattelurunko.....	65

Taulukkoluetelo

s.

1. Alustava analyysi.....	25–26
---------------------------	-------

Kuvaluettelo

1. Sertifikaattien rooli kestävyysmuutoksessa	19
---	----

1. JOHDANTO

Viime vuosikymmeninä matkailualan toimintaympäristöä on muokannut yhteiskunnallinen kestävyysmuutos, joka on haastanut matkailualan perinteisiä toimintamalleja. Matkailun kestävyydestä on tullutkin keskeinen tutkimuksen kohde niin matkailututkimuksessa kuin tutkimuksissa ylipäätään. Lisäksi matkailun kestävyydestä on puhuttu paljon matkailuun liittyvissä julkisissa keskusteluissa. (Tervo-Kankare, 2017, s. 235.) Matkailuala on vaikeasti säänneltävissä oleva ala. Menetelmien puute kestävä matkailun edistämiseksi on johtanut yhä useampiin vapaaehtoisin aloitteisiin ohjesääntöjen, käsikirjojen, palkintojen ja sertifikaattien muodossa. (Font, 2002, s. 197 & 203.) Yhdistyneiden kansakuntien [YK] ympäristöohjelma on aikoinaan todennut vapaaehtoisista aloitteista, että sertifikaatit ovat yksi lupaavimmista tavoista saavuttaa esimerkiksi korkeat ympäristöstandardit (Font, 2001, s. 3). Tämä on sittemmin käynyt toteen, sillä sertifikaatit ovat tänä päivänä yksi tärkeimmistä kestävä matkailun johtamisen työkaluista (Honey, 2008; Font, 2007, Futagami & Thusitha, 2022, s. 3 mukaan). Lisäksi sertifikaatit ovat vapaaehtoisista aloitteista mahdollisin tapa keskittyä kestävä matkailun edistämiseen (Font, 2002, s. 198). Kestävyyden edistäminen ja kestävät toimintaperiaatteet ovat matkailun menestyksen kannalta ehdottomia (Tyrväinen, 2017, s. 95).

Matkailualalle suunnattuja sertifikaatteja on runsaasti, ja käytän niistä termiä *matkailualan sertifikaatit* tai ainoastaan *sertifikaatit* läpi tutkielman. Suomessa matkailualalle on olemassa yli kymmenen eri sertifikaattia (Visit Finland). Eniten sertifikaatteja matkailualalla on tarjolla majoituspalveluille, kun taas vähiten vaihtoehtoja on destinaatioille ja matkanjärjestäjille (Font, 2001, s. 9). Monet näistä sertifikaateista kattavat keskenään sekä samoja matkailun ja vastuullisuuden osa-alueita että samoja maantieteellisiä alueita. Vaikka monet sertifikaatit kattavat sekä samoja matkailun ja vastuullisuuden osa-alueita että samoja maantieteellisiä alueita, on niiden laadussa, kriteereissä, sisällössä ja laajuudessa isoja vaihtelevuuksia. (Font & Buckley, 2001; Lubbert, 2001, Font, 2002, s. 197 mukaan.) Yksinkertainen määritelmä sertifikaatille on todiste siitä, että henkilö, organisaatio, prosessi, tuote tai palvelu täyttää tietyt standardit, vaatimukset ja/tai kriteerit.

Matkailualan sertifikaatit ovat alkaneet saamaan jalansijaa 1990-luvulla (Font, 2002, s. 198). Vuosien saatossa on huomattu, että ne ovat kehittyneet pitkälti saman kaavan mukaisesti. Kaikki eivät tietenkään täysin noudata samaa kaavaa, mutta kaava kuitenkin havainnollistaa sosiaalisia ja yhteiskunnallisia prosesseja, jotka ovat osa minkä tahansa sertifikaatin kontekstia. (Buckley, 2002, s. 187.) Lyhyesti kerrottuna havaitaan kestävä matkailun ongelmia. Media nostaa

ongelman esiin, mikä käynnistää julkisen keskustelun. Kestävyyden edistämiseksi kehitetään erilaisia menetelmiä, kuten sertifikaatteja, jotka eivät toimi kuitenkaan aina toivotulla tavalla. Kritiikki ja epäluottamus sertifikaatteja kohtaan kasvaa niiden käytön yleistyessä, mikä johtaa lopulta toimiin sertifikaattien kehittämiseksi ja valvonnan kiristämiseksi.

Tämän pro gradu –tutkielman tavoitteena on antaa suurelle yleisölle kattavaa ja helposti ymmärrettävissä olevaa tietoa matkailualan sertifikaateista ja niihin vaikuttavista yksittäisistä kestävyysmuutoksista. Alan toimijoille tutkielma toimii keskustelun virittäjänä tuoden esiin asiantuntijoiden näkemyksiä aiheeseen liittyen. Tutkimusaiheeni on matkailualan sertifikaattien sopeutuminen kestävyysmuutokseen. Pyrin avaamaan matkailualan sertifikaattien roolia kestävyysmuutoksessa ja tekemään ymmärrettäväksi sen, millaisia yksittäisiä muutoksia ison kuvan kestävyysmuutos tuo tullessaan, miten nämä yksittäiset muutokset vaikuttavat sertifikaatteihin, ja miksi näitä muutoksia tarvitaan niin matkailijoiden luottamuksen kuin matkailuyritysten vastuullisuudenkin kannalta. Lisäksi pyrin selittämään sopeutumiseen liittyviä haasteita, mahdollisuuksia ja prosesseja, joilla sertifikaatteja kehitetään vastaamaan kestävän matkailun nykyisiin ja tuleviin muutoksiin.

Seuraavaksi esittelen aiempaa tutkimusta sertifikaateista. Tämän jälkeen käsittelen Suomen matkailualan sertifikaattikenttää ensin yleisesti, minkä jälkeen siirryn kuvaamaan majoitusliikkeille suunnattuja sertifikaatteja, sillä tutkimukseni rajautuu Suomessa majoitusliikkeiden valittavissa oleviin sertifikaatteihin. Empiirisen tutkimuskohteen esittelyn jälkeen käyn läpi tutkimusasetelman, eli tutkimuskysymykset ja tutkimuksen rajauksen. Lisäksi johdattelen teoreettiseen viitekehykseen ja metodologiaan. Luvun päättää osio, jossa kuvaan tutkielman rakenteen ja esittelen sen muut vaiheet.

1.1 Aiempi tutkimus

Sertifikaatteja ja sertifiointia on tutkittu paljon monesta eri aiheesta ja näkökulmasta, myös matkailualalla. Tutkimusta matkailualan sertifikaateista on tehty maailmanlaajuisesti, Aasiassa kuitenkin huomattavasti vähiten (Futagami & Thusitha, 2022, s. 14–15). Suomessa tehdyt tutkimukset matkailualan sertifikaateista ovat pääosin toimeksiantoina matkailuyrityksille tehtyjä opinnäytetöitä/pro gradu –tutkielmia, kun taas kansainvälistä tutkimusta löytyy laajalaisemmin. Vaikka tutkimusta on tehty monesta eri näkökulmasta ja aiheesta, on kuitenkin havaittavissa toisia yleisempiä näkökulmia ja aiheita.

Huomion keskipisteenä on monesti sertifikaattien ja kestävän matkailun kehittämisen välinen suhde (Kiukas, 2023, s. 10), sillä ylipäätään sertifikaatit on alun perin luotu menetelmäksi edistää kestävyyttä. Pro gradu –tutkielmassaan Kiukas (2023) tutki nimenomaan sertifioinnin toimivuutta osana kestävän matkailun kehittämistä. Kansainvälinen esimerkki samantapaisesta tutkimuksesta on Bucar, Hendija ja Katic (2022), jossa pyrittiin selvittämään, voitaisiinko sertifikaatteja käyttää destinaatioissa välineenä kehittää kestävä matkailua.

Sertifikaattien ja kestävän matkailun kehittämisen välisen suhteen lisäksi sertifikaatteja on tutkittu laajasti myös matkailuyritysten näkökulmasta, etenkin taloudellisesta näkökulmasta. Taloudellisen näkökulman kautta on tutkittu erityisesti sertifikaattien tuomaa taloudellista hyötyä matkailuyrityksille. Karlssonin ja Dolnicarin (2016) tutkimus on toteutettu Islannissa, ja siinä tutkittiin muun muassa sitä, parantavatko sertifikaatit sertifioitujen yritysten houkuttelevuutta ja myyntiä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että sertifioinnilla ei ole kysyntävaikutusta kaikkiin matkailijoihin, ainoastaan tiettyyn markkinarakoon. Myöskään Chi, Chi, Xu ja Kennedy (2022, s. 7) eivät voineet tutkimuksellaan osoittaa, että sertifioidut majoitusliikkeet suoriutuisivat taloudellisesti paremmin sertifioimattomiin majoitusliikkeisiin verrattuna.

Muita huomiota saavia matkailuyrityksiin kohdistuvia aiheita ovat sertifikaattien tuomat muutkin kuin taloudelliset hyödyt ja sertifikaattien tuomat haasteet. Haasteina monesti tunnistetaan pienten matkailuyritysten ja kehittyvissä maissa sijaitsevien matkailuyritysten rajalliset mahdollisuudet hankkia sertifikaatti. Yksi yleisesti tunnistettu hyöty on puolestaan yrityksen aiheuttamien ympäristövaikutusten minimointi. Sucheranin ja Arulappanin (2020) tutkimus antaa yleiskatsauksen Etelä-Afrikan sertifikaattitarjontaan kiinnittäen erityistä huomiota sertifikaattien käytössä ilmeneviin hyötyihin ja haasteisiin. Etelä-Afrikan kaltaisissa kehittyvissä maissa sertifikaattien korkeat rahalliset kustannukset ja valtion tuen puute johtavat rajallisiin mahdollisuuksiin hankkia sertifikaatti (Sucheran & Arulappan, 2020, s. 991). Pienten yritysten rajalliset mahdollisuudet hankkia sertifikaatti johtuvat hyvin pitkälti samoista syistä (Halminen, 2021, s. 43).

Matkailijoiden näkökulmasta on tutkittu pääasiassa sitä, vaikuttaako matkailuyrityksille ja/tai destinaatioille myönnetty sertifikaatti matkailijoiden osto- ja matkustuspäätöksiin. Lisäksi on tutkittu matkailijoiden mielipiteitä sertifikaateista ja niiden merkitystä heille. On myös pyritty selvittämään, millaisista taustoista tulevat henkilöt ovat niitä, jotka ennemmin valitsisivat sertifioidun kohteen ja/tai yrityksen sertifioimattoman sijaan. Puhakka ja Siikamäki (2012) ovat

tutkineet näitä aiheita Oulangan Kansallispuiston toimintaympäristössä. Kansainvälisesti Nelson, Partelow, Stäbler, Graci ja Fujitani (2021) ovat tutkineet matkailijoiden halukkuutta maksaa lisähintaa sertifioiduista hotelleista yhdellä Indonesian saarista. Puhakan ja Siikamäen (2012) tapaan myös Nelson ym. (2021) pyrkivät tunnistamaan ihmisissä sellaisia piirteitä, jotka lisäävät heidän maksuhalukkuuttaan.

Sertifikaateista löytyy siis paljon tutkimusta yritysten, matkailijoiden ja destinaatioiden näkökulmasta. Tutkimusta sertifikaateista, jossa olisi tutkittu esimerkiksi niiden rakenteita, syntyä, kehitystä ynnä muuta sellaista en löytänyt ainoatakaan. Muunlaista kirjallisuutta, kuten kirjoja ja artikkeleita, joissa syvennyttään nimenomaisesti sertifikaatteihin, löytyy jonkun verran. Buckley (2002) on artikkeli matkailualan sertifikaateista, joka pyrkii tekemään ymmärrettäväksi sertifikaattien sisältöä. Tämä artikkeli toimii läpi tutkielman pääkeskustelukumppaninani, johon tulen viittaamaan useamman kerran tutkielman edetessä. Lisäksi olen rakentanut teoreettisen viitekehykseni kyseisessä artikkelissa esitellyn sertifikaattien kehitysprosessin ympärille. Oman artikkelinsa lisäksi Buckley on yhdessä Fontin kanssa toimittanut sertifikaatteihin perehtyvän kirjan *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion*, johon tulen myös tutkielmassa viittaamaan (ks. Font & Buckley, 2001).

Suurin osa juuri esittelemistäni tutkimuksista on määrällisiä tutkimuksia. Myös monet muut löytämäni tutkimukset, joita en sisällyttänyt tähän kirjallisuuskatsaukseen, ovat pääosin määrällisiä tutkimuksia. Eniten käytetty aineisto oli kyselyt. Hyvin samantapaisia tuloksia oli havaittavissa eri tutkimusten välillä, vaikka niitä on toteutettu eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi Suomessa ja Indonesiassa tehdyt tutkimukset matkailijoiden halukkuudesta maksaa enemmän sertifioiduista palveluista osoittavat molemmat, että suurin osa matkailijoista on valmis maksamaan sertifioiduista palveluista enemmän (ks. Puhakka & Siikamäki, 2012; Nelson ym., 2021).

1.2 Suomen sertifikaattikenttä matkailualalla

Suomessa on tarjolla kymmeniä erilaisia sertifiointeja vastuullisen toiminnan kehittämiseen ja todentamiseen matkailualalla. On olemassa sertifikaatteja, jotka on varta vasten suunnattu matkailutoimintaan, kuten Green Key. Lisäksi on olemassa sertifikaatteja, joiden kattamista toimialoista matkailuala on vain yksi, kuten Joutsenmerkki. Vaikka matkailuala onkin osa-alueiltaan todella laaja, miltei kaikille osa-alueille on mahdollista saada sertifikaatti aina matkanjärjestäjistä vierasvenesatamiin. Sertifikaattia hakevan tahon tulee kuitenkin selvittää,

mikä sertifikaatti sopisi heille parhaiten. Kaikki sertifikaatit eivät kata jokaista matkailun osa-aluetta, vaikka kyse olisikin varta vasten matkailulle suunnatusta sertifikaatista. Sertifikaattia hakevan tahon tulee myös pohtia, mihin vastuullisen matkailun osa-alueisiin haluaa keskittyä, sillä sertifioinneista osa kattaa kaikki vastuullisen matkailun osa-alueet, kun taas osa painottaa ympäristövaikutusten minimointia eli ekologista vastuullisuutta. (Visit Finland.)

Suomen tämänhetkisestä sertifikaattitarjonnasta pääsääntöisesti kaikki sertifikaatit ovat Visit Finlandin hyväksymiä. Yrityksen ei ole edes järkevää hankkia mitään muuta sertifikaattia, sillä se veisi heiltä mahdollisuuden saada Visit Finlandin myöntämä Sustainable Travel Finland -merkki [STF-merkki]. STF-merkki ei ole sertifikaatti, vaan kaikki Suomen matkailualan sertifikaatit yhteen kokoava niin sanottu sateenvarjomerkki. Merkki voidaan myöntää kriteerit täyttävälle matkailuyrityksille ja destinaatioille. Yhtenä edellytyksenä merkin saamiselle on se, että merkkiä hakevalle yritykselle on myönnetty jokin Visit Finlandin hyväksymistä sertifikaateista. STF-merkistä on hyötyä yrityksille etenkin viestittäessä vastuullisuudesta kansainvälisille matkailijoille ja matkanjärjestäjille. Visit Finlandin hyväksymistä sertifikaateista osa on ainoastaan Suomessa käytössä olevia sertifikaatteja, kun taas osa on käytössä kansainvälisesti.

Visit Finlandin vuoden 2024 sertifikaattien vertailuexcelistä käy ilmi, että Suomessa majoitustoimintaan soveltuu tällä hetkellä 14 eri sertifikaattia. Näistä 14 sertifikaatista kuitenkin vain noin puolet on vakiintuneessa käytössä suomalaisten majoitustoimijoiden keskuudessa. Kaikki 14 majoitustoimintaan soveltuvaa sertifikaattia kattavat ekologisen vastuullisuuden. Kaikki muut paitsi kolme kattavat sosiaalisen vastuullisuuden, kymmenen kattaa kulttuurillisen vastuullisuuden ja 11 kattaa taloudellisen vastuullisuuden. Vaikka kyseessä ovatkin majoitusosalalle suunnatut sertifikaatit, eivät kaikki sertifikaatit sovellu kaikille majoitusliikkeille. Esimerkiksi ”Hi-Quality & Sustainability” –sertifikaatti soveltuu ainoastaan hostelleille. Suurin osa majoitusosalalle suunnatuista Visit Finlandin hyväksymistä sertifikaateista on kansainvälisiä, ja niillä on Suomessa kansallinen operaattori. Ainoastaan Ekokompassi on pelkästään Suomessa käytössä oleva sertifikaatti.

Sertifikaattien taustalla on yleensä joko yhdistys, yritys tai viranomaistaho, joka valvoo niiden käyttöä ja hoitaa operatiivista toimintaa. Taustalla olevan tahon on oltava kolmas osapuoli. (Visit Finland.) Sertifikaateilla on tietyt kriteerit, jotka yrityksen tulee täyttää sertifikaatin saadakseen. Sen lisäksi sertifikaatin saadakseen yrityksen täytyy yleensä suorittaa auditointi, jossa ulkopuolinen taho arvioi yrityksen toimintaa kriteerien valossa. (Matkailualan

sertifikaatit.) Sertifikaatit eivät ole juuri koskaan ilmaisia. Monesti sertifikaatin hinta vaihtelee yrityksen koon perusteella, ja koko määräytyy monesti yrityksen liikevaihdon mukaan. Hinta on jotakin parin sadan ja muutaman tuhannen euron välillä. On myös sertifikaatteja, joilla on sama hinta yrityksen koosta riippumatta. Sertifikaattien voimassaoloaika vaihtelee hyvin paljon sertifikaateittain yhdestä vuodesta aina viiteen vuoteen saakka. Voimassaolon päättyessä täytyy sertifikaattia hakea aina uudelleen.

Tutkimuksen läpinäkyvyyden vuoksi on tarpeellista tarkentaa sertifikaatin ja ympäristömerkin välistä suhdetta. Nämä kaksi eivät sinällään ole sama asia, sillä ympäristömerkki nimensä mukaisesti kattaa ainoastaan ekologisen vastuullisuuden. Sertifikaatti puolestaan voi kattaa ainoastaan ekologisen vastuullisuuden tai sen lisäksi muitakin vastuullisuuden osa-alueita. Esimerkiksi Joutsenmerkistä käytetään nimitystä ympäristömerkki, kun taas esimerkiksi Green Key käyttää viestinnässään sertifikaatti-termiä. Koska Visit Finland ei erottele näitä toisistaan, en minäkään ole näin tehnyt. Sertifikaateilla tarkoitan niin sertifikaatteja kuin ympäristömerkkejä.

1.3 Tutkimusasetelma

Kuten 1.1 luvusta käy ilmi, tutkimusta matkailualan sertifikaateista löytyy paljon; tutkimusta on tehty useasta eri näkökulmasta ja aiheesta. Sen sijaan tutkimusta itse sertifikaateista, eli esimerkiksi niiden kriteeristöistä, hakuprosesseista ja niitä myöntävistä tahoista ja näiden operatiivisesta toiminnasta ei ole tehty juuri lainkaan. Tutkimukseni tulee uudella näkökulmallaan täydentämään sekä edellä mainittua tutkimusaukkoa sertifikaateista että Suomessa ja muualla maailmassa jo tehtyjä tutkimuksia sertifikaateista. Lisäksi tutkimus lisää laadullista näkökulmaa aiheeseen, jota on tähän asti tutkittu pääosin määrällisin menetelmin.

Päätutkimuskysymykseni on *Miten matkailualan sertifikaatit sopeutuvat yhteiskunnalliseen kestävyysmuutokseen?* Päätutkimuskysymykseeni pyrin vastaamaan kolmen alatutkimuskysymyksen avulla, jotka ovat seuraavat: 1) *Millaisilla prosesseilla sertifikaatteja kehitetään?* 2) *Miten yksittäiset kestävyysmuutokset vaikuttavat sertifikaatteihin?* ja 3) *Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia on havaittavissa matkailualan sertifikaattien sopeutumisessa kestävyysmuutokseen?*

Olen rajannut tarkemmaksi tutkimuskohteeksi ne matkailualan sertifikaatit, joita Suomessa sijaitsevat majoitusliikkeet voivat hakea. Rajaus on tarpeen, koska matkailualan sertifikaattien

kirjo on niin laaja, ettei niitä kaikkia pysty yhdessä tutkimuksessa tarkastelemaan. Tutkimusta varten en ole erikseen valikoinut tiettyjä sertifikaatteja tarkasteluun, vaan tarkoitukseni on ollut tarkastella sertifikaattikenttää yleisesti. Vaikka en tarkastellutkaan mitään tiettyjä sertifikaatteja, pidin fokuksen kuitenkin Visit Finlandin hyväksymissä sertifikaateissa, varsinkin esimerkkejä antaessani.

Teoreettinen viitekehys tarkastelee matkailualan sertifikaattien roolia kestävyysmuutoksessa. Sertifikaatit ovat yksi konkreettinen väline kestävän kehityksen edistämiseen matkailualalla. Ne otettiin alun perin käyttöön tapana kiinnittää huomiota ympäristöystävällisyyteen (Font, 2002, s. 198). Sertifikaatit kytkeytyvät laajempiin kestävyyttä ohjaaviin kehityskulkuihin ja toimivat osana kestävyysmuutosta. Sertifikaattien kehitystä ja merkitystä tarkastelen Buckleyn (2002) esittämän kymmenvaiheisen prosessin kautta, joka kuvaa sertifikaattien syntyä, käyttöönottoa, valvontaa ja kehittämistä osana kestävyysmuutosta. Teoreettisessa viitekehyksessä määrittelen myös kestävyysmuutoksen ja kestävän matkailun käsitteet ja esittelen keskeisimmät sertifikaatteihin vaikuttavat yksittäiset kestävyysmuutokset.

Olen toteuttanut tutkimukseni laadullisena tutkimuksena, ja analysoinut aineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmin. Tämä lähestymistapa mahdollistaa aineiston laajan hyödyntämisen ja teoreettisten näkökulmien soveltamisen analyysiin. Tutkimusaineistona on yhteensä 49 sivua litteroitua tekstiä asiantuntijahaastatteluista, jotka on toteutettu maaliskuu–kesäkuussa 2025. Haastatteluista oli yhteensä seitsemän, ja haastateltavat edustivat erilaisia sertifikaatteihin liittyviä toimiala-asiantuntijoita.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielmani sisältää 6 lukua. Luvussa 2 esittelen teoreettisen viitekehykseni ja tutkimukseni keskeiset käsitteet. Luku 3 on menetelmäluke, jossa esittelen yksityiskohtaisemmin aineistonkeruuprosessin, tutkimusaineiston ja analyysin vaiheet. Asiantuntijahaastatteluja aineistona ja sisällönanalyysiä analyysimenetelmänä kuvaan myös yleisellä tasolla. Lisäksi otan kantaa keskeisiin tutkimuseettisiin kysymyksiin, kuten tekoälyn käyttöön, anonymiteettiin ja hyvään tieteelliseen käytäntöön. Luvuissa 4 ja 5 pyrin vastaamaan kolmeen alatutkimuskysymykseeni. Käyn niissä läpi aineistosta esiin nousseita havaintoja analyysin tulosten perusteella. Tutkimuksen viimeinen luku, luku 6, on yhteenveto luku, jossa vastaan päätutkimuskysymykseeni alatutkimuskysymysteni kautta ja muodostan johtopäätökseni. Otan luvussa kantaa myös jatkotutkimuksen tarpeeseen ja tämän tutkimuksen onnistuneisuuteen.

2. SERTIFIKAATTIEN ROOLI YHTEISKUNNALLISESSA KESTÄVYYSMUUTOKSESSA

Sertifikaatit on kehitetty yhdeksi tavaksi edistää kestävyyttä matkailualalla. Niillä on keskeinen rooli kestävyysmuutoksessa, sillä ne muuttavat tavoitteita käytännöksi määrittelemällä, millaiset käytännöt ja toimintatavat majoitusyrityksissä täyttävät kestävyiden vaatimukset. Lisäksi sertifikaatit edistävät kestäviä kulutustottumuksia tarjoamalla matkailijoille tietoa, joka auttaa heitä tunnistamaan vastuulliset palvelut, tuotteet ja kohteet (Aloisi de Lardere, 2001, s. xv.) Buckley (2002) on artikkelissaan *Tourism ecolabels* kuvannut hyvin sertifikaattien kehitystä kestävyysmuutoksen näkökulmasta. Hän kuvaa kymmenvaiheisen prosessin kautta sitä, miten tietyt yhteiskunnalliset olosuhteet ovat johtaneet sertifikaattien syntyyn, ja miten sertifikaatit kehittyvät yhteiskunnan mukana. Prosessi alkaa kestävyysmuutoksen läpimurrosta, jatkuu tapoihin edistää kestävyyttä, eli tässä tapauksessa sertifikaatteihin, ja päättyy sertifikaattien valvontaan ja siihen, miten sertifikaatteja kehitetään valvonnan seurauksena. (Buckley, 2002, s. 187–188.) Tämän luvun rakenne vastaa prosessin eri vaiheita, joita avaan tarkemmin omissa alaluvuissaan. Lisäksi esittelen keskeisimmät sertifikaatteihin vaikuttavat yksittäiset kestävyysmuutokset ja visuaalisen version koko prosessista. Ensin kuitenkin määrittelen yhteiskunnallisen muutoksen, kestävyysmuutoksen ja kestävä matkailun käsitteet. Vaikka tutkimukseni keskittyy lähtökohtaisesti sertifikaattien kehitysprosesseihin eli siihen, mitä tapahtuu vaiheessa 7 ja siitä eteenpäin, on tärkeää ymmärtää kokonaiskuva. Sertifikaatit eivät synny tyhjiössä, vaan rakentuvat tiettyjen yhteiskunnallisten, taloudellisten ja poliittisten kontekstien sisällä. Nämä kontekstit määrittävät hyvin pitkälle sen, miten sertifikaatit ymmärretään ja otetaan vastaan matkailijoiden näkökulmasta. (Buckley, 2002, s. 185.)

2.1 Yhteiskunnallinen kestävyysmuutos ja sen lähtökohdat

Ensimmäinen vaihe Buckleyn (2002) kymmenvaiheisessa prosessissa on kestävämmyyden tunnistaminen. Kestävämmyyden tunnistaminen on välttämätöntä kestävyysmuutoksen käynnistämiseksi. Vuonna 1987 YK:n Brundtlandin komission toimesta laadittu raportti merkitsi kestävämmyyden tunnistamisen globaalilla tasolla. Raportin myötä kestävä kehityksen ajatusmalli nousi keskeiseksi yhteiskunnallista toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi. Kyseinen komissio määritteli raportissaan kestävä kehityksen nykyhetken tarpeiden tyydyttämiseksi viemättä tulevalta sukupolvelta mahdollisuutta tyydyttää omia tarpeitaan. (Kestävä kehitys – historiaa ja toiminnan taustoja.) Kestävä kehityksen periaate on vaikuttanut

merkittävästi eri alojen kehitykseen ja toimintatapojen uudistamiseen, myös matkailualan. Näin muodostuivat lähtökohdat kestävyysmuutokselle.

Kun puhutaan kestävyysmuutoksesta, puhutaan yhteiskunnallisesta muutoksesta, jonka tavoitteena on saada aikaan kokonaisvaltainen muutos kestävyysvajeen korjaamiseksi (Mönkkönen & Soini, 2024, Kauppi, 2024, s. 9 mukaan). Sitran mukaan yhteiskunnallisella muutoksella tarkoitetaan ”toimintamallien, rakenteiden ja näiden vuorovaikutusten samanaikaista ja laaja-alaista muutosta”. Kestävyysmuutos edellyttää näin ollen samanaikaista muutosta ajattelutavoissa, toimintamalleissa ja ihmisten käyttäytymisessä. (Wennberg, Laaksolahti & Hirvola, 2021, s. 9.) Yhteiskunnallinen muutos voi olla rakenteellista muutosta, jolloin muutoksia tapahtuu poliittisissa tai taloudellisissa järjestelmissä, tai kulttuurista muutosta, jolloin muutokset tapahtuvat asenteissa, arvoissa tai käyttäytymisessä. Muutokset voivat tapahtua hitaasti ajan myötä, nopeammin tai jopa huomaamatta. Jos muutoksille ei ole vahvaa yhteiskunnallista pohjaa, voivat ne jäädä lyhytikäisiksi. Muutos ei siis aina ole pysyvää. (Vallinkoski, 2024.) Kestävyysvajeen korjaamiseksi tarvitaan poliittisia päätöksiä ja systeemitason ratkaisuja (Hyyryläinen, Helenius, Schmidt-Thomé, Jumppanen & Rantanen, 2021, s. 165). Näitä poliittisia päätöksiä ja systeemitason ratkaisuja voidaan pitää yksittäisinä kestävyysmuutoksina. Toisin sanoen ison kuvan kestävyysmuutos tarvitsee toteutuakseen yksittäisiä kestävyysmuutoksia, jotka edellyttävät samoja asioita toteutuakseen kuin ison kuvan kestävyysmuutos. Esittelen myöhemmin tässä luvussa tähän astiset keskeisimmät sertifikaatteihin vaikuttaneet yksittäiset kestävyysmuutokset, joiden kautta tarkastelen sitä, miten sertifikaatit sopeutuvat kestävyysmuutokseen.

Matkailualalla kestävän kehityksen edistämiseksi on luotu kestävän matkailun käsite, joka on johdettu kestävän kehityksen pohjalta ohjaamaan matkailuun liittyviä käytäntöjä ja näkökulmia (García-Rosell, 2017, s. 230). Kestävälle matkailulle ei ole olemassa yhtä oikeaa määritelmää. Maailman matkailujärjestö määrittelee kestävän matkailun sellaiseksi matkailuksi, joka huomioi nykyiset ja tulevat taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset vaikutukset keskittymällä matkailijoiden, elinkeinon, ympäristön ja paikallisyhteisöjen tarpeisiin. Pyrkimyksenä on minimoida matkailusta aiheutuvat negatiiviset vaikutukset ja maksimoida sen tuomat positiiviset vaikutukset. Kestävyys jaetaan tavallisimmin sosiaaliseen ja kulttuuriseen, eli sosiokulttuuriseen, taloudelliseen ja ekologiseen kestävyysmuutokseen. Joissakin yhteyksissä viitataan myös poliittiseen kestävyysmuutokseen, joka ei niinkään ole oma osa-alueensa vaan kaikkia muita osa-alueita läpileikkaava. Ympäristötietoisuuden lisääntyminen, matkailun aiheuttamien

vaikutusten saama huomio ja yleinen huoli matkailun kestävydestä ovat olleet avain asemassa kestävän matkailun ajattelun kehittymisessä. (Tervo-Kankare, 2017, s. 237–238.)

Kestävä matkailu ja vastuullinen matkailu mielletään monesti samaksi asiaksi, vaikka ne eivät ole sitä. Kestävä matkailu on tavoitetilä, johon päästään vastuullisen matkailun kautta. Ilman vastuullisia toimintatapoja, kuten sertifioitujen matkailupalveluiden suosimista, emme voi päästä haluttuun tavoitetilään. Vastuullisessa matkailussa on siis kyse käytännöistä ja toiminnasta, kestävässä matkailussa puolestaan tavoitteista ja suunnitelmista, kuten kestävän kehityksen tavoitteista. (García Rosell, 2017, s. 230.) Vastuullinen matkailu jaetaan kestävän matkailun tapaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen vastuullisuuteen. Poliittisen vastuullisuuden rooli on kyseenalainen aivan kuten kestävässä matkailussakin.

Matkailutoimialan luonteeseen kuuluu kuitenkin piirteitä, jotka tekevät kestävyys saavuttamisesta haastavaa. Kestävän matkailun toteuttamista vaikeuttavat muun muassa matkailutoimijoiden erilaiset motiivit ja erimielisyydet siitä, mikä on kestävää. Lisäksi matkailun luonteeseen kuuluva liikkuminen paikasta toiseen väistämättä aiheuttaa ilmastonmuutosta edistäviä päästöjä. Kestävän matkailun toteutuminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi ja ilmastonmuutosta ajatellen jopa mahdottomaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että voisimme lopettaa kestävämmän matkailun tavoittelun, vaan meidän on muutettava suhtautumistamme kestäväan matkailuun. Käsitteellinen uudelleentarkastelu, uudenlaiset tutkimusasetelmat ja vastuullisen matkailun kehittäminen voivat tarjota ratkaisuja kestävyys lisäämiseksi matkailussa. (Tervo-Kankare, 2017, s. 238–240.)

Buckleyn (2002) kymmenvaiheisen prosessin toinen vaihe on kestäättömyys nostaminen yleiseen tietoisuuteen median ja julkisen keskustelun kautta. Tämä vaihe on tärkeä, sillä ilman tietoisuutta kestäättömyydestä matkailijat eivät esimerkiksi suosisi sertifioituja matkailupalveluita, eivätkä matkailuyritykset kokisi sertifikaattien käyttöönottoa hyödylliseksi. Tiedon leviäminen ei ainoastaan lisää ymmärrystä, vaan asettaa paineita ryhtyä toimiin kestävämmän matkailun edistämiseksi. Kolmannessa vaiheessa aletaan etsiä konkreettisia keinoja kestävämmän matkailun edistämiseksi. Tämä vaihe luo perustan sertifikaattien syntymiselle, sillä kestävyttä edistävät mekanismit perustuvat päätöksiin siitä, mitkä käytännöt ovat hyväksyttäviä ja mitkä eivät.

2.2 Sertifikaatit kestävyiden mittareina

Kestävyyden seurantaan ja edistämiseen tarvitaan mittareita, joita matkailualalla on tapana kutsua indikaattoreiksi (Veijola ym., 2020, s. 53). Buckleyn (2002) prosessin kolmannen ja neljännen vaiheen välillä yhdeksi tällaiseksi mittariksi kehittyy sertifikaatit. Buckley ei kuitenkaan tarkemmin kuvaa sitä, miten sertifikaatit konkreettisesti syntyvät, vaan hän kuvaa ainoastaan yhteiskunnallisia olosuhteita, jotka mahdollistivat sertifikaattien synnyn. Font ja Tribe (2001, s. 87) puolestaan tarkentavat, miten sertifikaatit tarkalleen syntyvät. Lyhykäisyydessään sertifikaattia suunnitellessa täytyy määritellä sen tavoite, kohderyhmä ja odotetut vaikutukset matkailualaan. Sertifikaatille täytyy myös kehittää kriteeristö arvioimalla alan keskeiset ympäristövaikutukset. Kriteeristö tulee testata kuulemis- ja pilottiprosessin kautta. Lisäksi tarvitsee pohtia käytännön asioita kuten sertifikaatin hallintaa ja budjetointia.

Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmässä sertifikaatit ovat yksi ydinindikaattori matkailun kestäväälle hallinnalle matkailu yrityksissä. Kyseisen indikaattorin mukaan lasketaan niiden matkailuyritysten prosenttiosuus tietyssä kohteessa, jotka käyttävät kestävyttä edistävää vapaaehtoista ja varmennettua sertifikaattia. (Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmä, 2013, s. 18.) Kun ensimmäiset kestävä matkailun ydinindikaattorit määriteltiin vuonna 1996 havaittiin, että seuranta olisi pitkälti riippuvainen laadullisista mittareista, sillä ympäristöön ja sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvät tekijät eivät aina ole määritteltävissä. Samaan aikaan pyrittiin tunnistamaan kestävä matkailun oleellimmat osatekijät. Lopputulos oli ainoastaan vaikeasti mitattavissa olevia asioita, kuten ympäristön huomioon ottaminen. (Wood & Halpenny, 2001, s. 127.) Sittemmin indikaattorit ovat kuitenkin muuttuneet pääosin määrällisiksi, kuten käy ilmi Euroopan komission vuoden 2013 julkaisusta *Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmä* (ks. Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmä, 2013). Kestävä matkailun indikaattoreissa tulisi huomioida erityisesti alueelliset näkökulmat ja paikallisyhteisöjen tarpeet. Samalla kuitenkin tunnustetaan, että indikaattoreiden asettaminen on haastavaa juuri näiden paikallisten erojen vuoksi. Kansainvälisten sertifikaattien on esimerkiksi vaikea ottaa kantaa arkaluontoisiin sosiokulttuurisiin kysymyksiin, kuten aboriginaali yhteisöjen tarpeisiin. (Woods & Halpenny, 2001, s. 127–128.) Lisäksi prioriteetit ympäristön suhteen voivat vaihdella huomattavasti eri maiden välillä (Buckley, 2002, s. 185). Sertifikaattien lokalisatio on ensiarvoisen tärkeää parhaan markkinavasteen saavuttamiseksi (Buckley, 2002, s. 186). Sertifikaattien käyttöönotto ja niiden vakiintuminen välineenä edistää kestävyttä sijoittuvat Buckleyn (2002) kymmenvaiheisessa prosessissa vaiheisiin 4, 5 ja 6.

2.3 Sertifikaattien valvonta ja kehittäminen

Buckleyn (2002) kymmenvaiheisen prosessin seuraavat ja viimeiset vaiheet, vaiheet 7–10, kuvaavat sertifikaattien valvontaa ja kehittämistä. Sertifikaatteja tulee valvoa, jotta voidaan varmistaa kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen käytännössä. Valvonnan avulla tuotetaan päätöksentekijöille tietoa päätöstensä tueksi (Buckley, 2002, s. 197), seurataan sertifikaattien vaikuttavuutta keinona edistää kestävää kehitystä ja arvioidaan tarvetta uusille menetelmille. Valvonnan keinot vaihtelevat maiden välillä lainsäädännöstä alan itsesääntelyyn ja vapaaehtoihin käytäntönsäntöihin (Font, 2001, s. 1). Lainsäädännöllä viitataan EU:n tasolla esimerkiksi jo voimaan astuneeseen viherpesudirektiiviin ja vielä valmisteilla olevaan viherväittämädirektiiviin. Viherpesudirektiivi on astunut voimaan vasta vuonna 2024. Siihen saakka matkailualan sertifikaattien valvonta on ollut pitkään alan itsesääntelyn ja vapaaehtoisten viitekehysten varassa. Näitä ovat muun muassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ja ISO-standardit, joiden kautta voidaan osoittaa, että toimitaan oikein silloinkin, kun lainsäädäntö ei vielä edellytä konkreettisia toimenpiteitä.

Valvonta ei aina ole riittävää. Kuluttajat ja muut sidosryhmät voivat kyseenalaistaa sertifikaatteja vedoten esimerkiksi viherpesuun. Viher- ja kestävyysväittämät kuulostavat mitä uskomattomimmilta, jopa tekaistuilta. Euroopan komission vuonna 2020 toteuttaman katsauksen mukaan 53 % viherväittämistä olivat epämääräisiä tai harhaanjohtavia ja 40 % väittämistä olivat perusteettomia (European Commission, 2024). Sertifikaattien runsas määrä markkinoilla tekee niistä vaikeasti hahmotettavia, jolloin luotettavien ja epäluotettavien sertifikaattien erottaminen on haastavaa, ellei jopa mahdotonta (Wood & Halpenny, 2001, s. 121). Lopulta ajaudutaan tilanteeseen, jossa sertifikaatit jätetään väitetyksi kokonaan huomioimatta (Buckley, 2002, s. 186). Majoitusliikkeiden näkökulmasta valvonnan puute vaikeuttaa heidän vastuullisuustekojensa todentamista ja estää heidän vastuullisuusviestiensä tavoittamasta matkailijoita (Wood & Halpenny, 2001, s. 121). Hallitsemattomaksi käyneeseen tilanteeseen voidaan vastata tehostamalla valvontaa esimerkiksi kiristämällä lainsäädäntöä kuten nyt on tehty uusien EU-direktiivien myötä. Buckleyn (2002) kymmenvaiheisessa prosessissa tämä kokonaisuus vastaa vaiheita 7–9.

Sertifikaattiorganisaatioiden tulee reagoida täysin uusiin tai kiristyneisiin vaatimuksiin säilyttääkseen hallinnoimiensa sertifikaattien relevanssin ja luotettavuuden myös tulevaisuudessa. Apunaan tähän heillä on omat kehittämisprosessinsa, joiden avulla sertifikaattien kriteereitä ja käytäntöjä voidaan päivittää vastaamaan muuttuvia vaatimuksia,

jolloin sertifikaatit pysyvät kestävyysmuutoksessa mukana. Buckleyn (2002) kuvaamassa prosessissa sertifikaattien kehittäminen ulottuu kymmenennen vaiheen yli ja palaa lopulta joko lähtöpisteeseen, kun havaitaan uusi ongelma, tai sitten kehittäminen on jatkuvaa vaiheiden 7–10 välillä.

2.4 Sertifikaatteihin vaikuttavat keskeisimmät yksittäiset kestävyysmuutokset

Kuten aiemmin mainitsin, kestävyysvajeen korjaaminen edellyttää yksittäisiä kestävyysmuutoksia kuten poliittisia päätöksiä ja systeemitason ratkaisuja. Seuraavaksi esittelen keskeisimpiä matkailualan sertifikaatteihin vaikuttaneita kestävyysmuutoksia, joilla on ollut, ja joilla edelleen on merkittävä rooli kestävyiden edistämisessä matkailualalla. Muutoksia on olemassa muitakin, mutta esittelen ainoastaan ne, jotka nousivat esiin haastatteluissa. Osa näistä muutoksista on luotu nimenomaan sertifikaatteja varten, kun taas toiset vaikuttavat niihin ainoastaan välillisesti. Yhteistä kaikille on se, että ne tavalla tai toisella ohjaavat ja/tai valvovat sertifikaattien käyttöä ja kehittämistä. Kolme ensimmäistä esittelemääni muutosta ovat lainsäädännöllisiä, ja niiden tavoitteena on lisätä läpinäkyvyyttä esimerkiksi yritysvastuuraportoinnissa ja sertifiointijärjestelmissä. Kaksi seuraavaa muutosta ovat vapaaehtoisia viitekehyksiä, joiden tarkoituksena on yhtenäistää kestävyteen liittyviä kriteereitä ja tarjota viitekehys sertifikaattien kehittämiseksi, kriteeristöille ja arvioinnille. Viimeinen esittelemäni muutos on esimerkki matkailualan itsesääntelystä. Luvussa 4 avaan tarkemmin eri viitekehyksiä ja alan itsesääntelyä osana sertifikaattien kehittämisprosesseja. Luvussa 5 puolestaan käsittelen sitä, miten nämä yksittäiset muutokset ovat vaikuttaneet sertifikaattien kehitykseen ja käyttöön.

Viherväittämädirektiivi: Viherväittämädirektiivi antaa selkeät suuntaviivat sille, miten yritysten tulisi jatkossa todentaa ympäristöväittämänsä. Käytännössä todentaminen tarkoittaisi sitä, että akkreditoitu toimija tarkastaisi väittämät. Ympäristöväittämien tulee jatkossa olla selkeitä, todistettavissa, vertailtavissa, ja ennen kaikkea ne eivät saa pitää sisällään yleisluontoisia ympäristöväittämiä kuten ”ympäristöystävällinen” ja ”ekologinen” (Green claims.)

Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi: Kuluttajansuojadirektiivi tunnetaan myös nimellä viherpesudirektiivi. Viherväittämädirektiivin tapaan kuluttajansuojadirektiivin tavoitteena on varmistaa, että kuluttaja saa luotettavaa ja totuudenmukaista tietoa käyttämiensä palveluiden ja tuotteiden ympäristövaikutuksista. Myös tämä direktiivi kieltää jatkossa

yleisluontoiset ympäristöväittämät kuten ”ympäristöystävällinen” ja ”ekologinen” ilman riittäviä todisteita. Kuluttajansuojadirektiivi on astunut voimaan maaliskuussa vuonna 2024. Direktiivin tulee olla osana Suomen kansallista lainsäädäntöä 27.9.2026 mennessä. (EU:n viherpesudirektiivi.) Kuluttajansuojadirektiivi usein sekoitetaan viherväittämädirektiiviin, sillä molemmat liittyvät kuluttajansuojaan ja ympäristöväittämiin. Ne eivät kuitenkaan ole sama asia, vaan kaksi eri EU-direktiiviä, jotka täydentävät toisiaan.

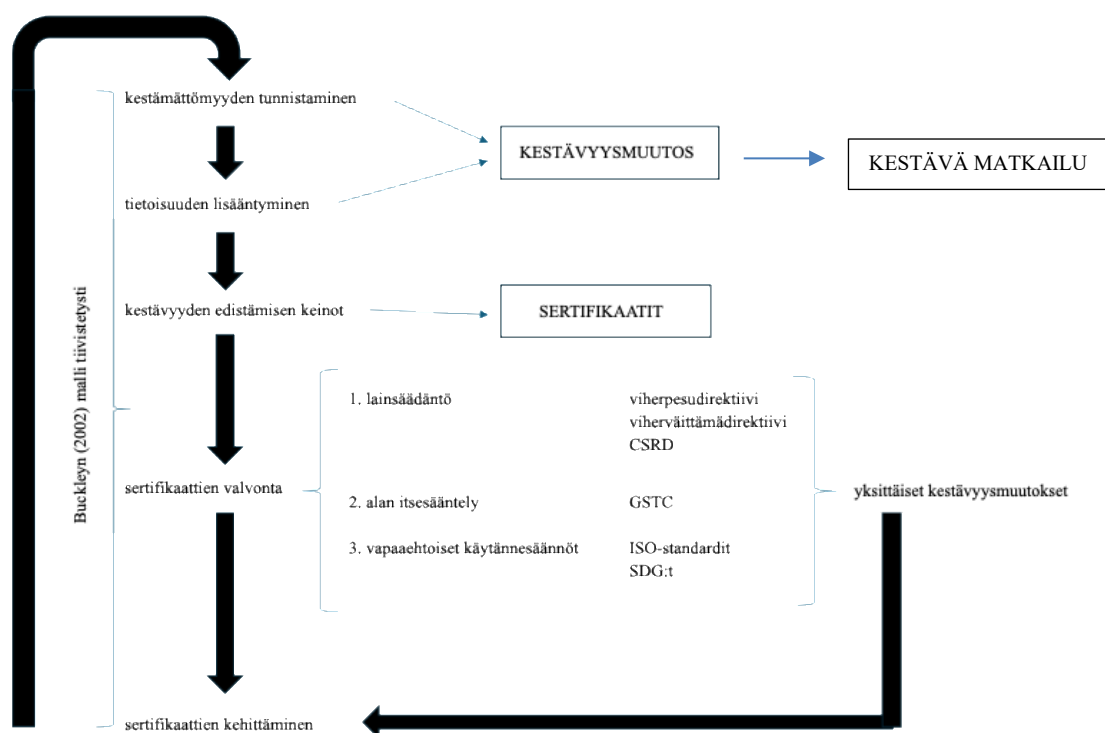
Kestävyysraportointidirektiivi (CSRD): Kestävyysraportointidirektiivi edellyttää yritysten raportoivan tietoja siitä, mitkä heidän mielestään ovat sosiaalisista ja ympäristökysymyksistä johtuvat riskit ja mahdollisuudet. Lisäksi yritysten täytyy raportoida oman toimintansa vaikutuksista ihmisiin ja ympäristöön. (Corporate sustainability reporting.) Raportointi tulee pakolliseksi asteittain erikokoisille yrityksille. Tällä hetkellä raportointi koskee ainoastaan isoja pörssiyhtiöitä, jotka nyt raportoivat vuotta 2024. Seuraavaksi raportoinnin piiriin tulevat ne yritykset, joilla on yli 250 työntekijää, yli 40 miljoonan euron vuosittainen liikevaihto tai yli 20 miljoonan euron vuotuinen tase. Nämä yritykset alkavat raportoimaan vuodesta 2026 vuoden 2025 tietojen perusteella. (Directive (EU) 2022/2464, artikla 5.) VSME on vapaaehtoinen raportointistandardi, jonka mukaan pienet ja keskisuuret yritykset, jotka eivät kuulu CSRD:n piiriin, voivat raportoida niille CSRD:n soveltamispiirissä oleville yrityksille, joiden arvoketjuissa he ovat. VSME-standardi rajoittaa tietoja, joita CSRD:n soveltamisalaan kuuluvat yritykset voivat pyytää arvoketjuissaan olevilta yrityksiltä.

ISO-standardit: ISO-standardit ovat joukko kansainvälisesti tunnettuja sääntöjä, ohjeistuksia ja ominaisuuksia, joiden avulla varmistetaan tuotteiden, palveluiden ja järjestelmien turvallisuus, luotettavuus ja laatu (Standards). Sertifikaateista puhuttaessa standardeista merkittävin on ISO14001, joka määrittelee vaatimukset ympäristöjohtamisjärjestelmälle (ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja). Vaikka ISO14001:stä puhutaan standardina, se on itsessään Visit Finlandin hyväksymä sertifikaatiksi rinnastettavissa oleva tunnustus, jota suomalaiset majoitusyritykset voivat hakea. Tunnustuksen saadakseen yrityksen on täytynyt luoda oma ympäristöjohtamisjärjestelmänsä, joka vastaa standardin vaatimuksia. Yrityksen tulee sitoutua järjestelmänsä toteuttamiseen ja ympäristösuorituskykynsä jatkuvaan parantamiseen. (ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja.)

Kestävän kehityksen tavoitteet (SDG:t): YK on vuonna 2015 pannut täytäntöön kestävän kehityksen tavoitteet, eli SDG:t. Kyseinen toimintaohjelma kulkee nimellä Agenda2030. Pää tavoitteita on yhteensä 17 ja alatavoitteita 169. Osa näistä seitsemästätoista tavoitteesta on

vahvasti yhteydessä matkailuun. Tämän takia, vaikka SDG:t on tarkoitettu varsinaisesti yleisesti kestäväälle kehitykselle, ne ovat kattava viitekehys strategioiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnittelulle, suuntaamiselle, viestinnälle ja raportoinnille kestävä matkailun edistämiseksi.

Global Sustainable Tourism Council (GSTC): GSTC on ohjannut sertifikaattien kehittämisprosesseja vuodesta 2010. GSTC:llä on omat maailmanlaajuiset standardinsa kestävä matkailulle (GSTC Standards), ja vuodesta 2023 lähtien se on lisäksi toiminut akkreditointiviranomaisena matkailualan sertifikaateille.

Kuva 1. Sertifikaattien rooli kestävyysmuutoksessa.

Buckleyn (2002) prosessin mukaan sertifikaattien kehitys ei ole pelkästään tekninen kysymys, vaan heijastaa laajempaa yhteiskunnallista muutosta. Sertifikaatit heijastavat yhteiskunnan arvojen, tietoisuuden ja kestävyiden kehittymistä. Tämä teoreettinen viitekehys on tarkastellut sekä sitä, miten kestävyttä mitataan sertifikaattien avulla, että sitä, miksi ja millaisissa olosuhteissa kestävyiden mittaaminen on koettu tarpeelliseksi. Kestävyysmuutoksen näkökulmasta sertifikaatit eivät ole pysyvä ratkaisu, vaan jatkuvasti muuttuva ja mukautuva ilmiö. Niiden toiminta perustuu jatkuvaan arviointiin, valvontaan, kehittämiseen ja

reagoimiseen uusiin yhteiskunnallisiin ja lainsäädännöllisiin vaatimuksiin. Tämä jatkuvuus haastaa ajatuksen, jonka mukaan kestävyys olisi täysin saavutettavissa oleva tila.

3. ASIAANTUNTIJAHAASTATTELUIDEN SISÄLLÖNANALYYSI

Tässä luvussa esittelen tarkemmin käyttämäni tutkimusaineiston ja analyysimenetelmän, teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Kerron ensin yleisellä tasolla asiantuntijahaastatteluista aineistona. Sen jälkeen esittelen tutkimusaineistoni yksityiskohtaisemmin ja kuvailen aineistonkeruuprosessia. Tätä seuraa kuvaus litterointiprosessista ja siitä, miten alustava analyysi eteni. Mukana on taulukko havainnollistamassa alustavan analyysin etenemistä. Tämän jälkeen esittelen sisällönanalyysia yleisellä tasolla, josta siirryn kertomaan teoriaohjaavasta analyysistä ja siitä, miten toteutin analyysini. Lopuksi nostan vielä esiin tutkimuksen kannalta tärkeimpiä tutkimuseettisiä seikkoja ja otan kantaa tutkijan positiiooni.

3.1 Asiantuntijahaastattelut aineistona

Haastatteluja käytetään laadullisen tutkimuksen aineistona, ja erilaiset haastattelut ovatkin eniten käytetty tutkimusaineisto laadullisessa tutkimuksessa (Puusa, 2020, s. 103). Haastatteluaineistoa käytetään monesti yhteiskunnallisten prosessien tutkimiseen tavoitteena tuottaa mahdollisimman tarkka kuvaus tutkimuksen kohteena olevan prosessin kulusta. Tällöin kiinnostuksen kohteena ei ole haastateltava vaan hänellä oleva tieto. Haastattelujen tuottama tieto on tuotettu vuorovaikutuksessa, jossa tutkija ja haastateltava muodostavat yhdessä tapahtumakuvausta. (Alastalo & Åkerman, 2010, s. 373–374 & 377.) Haastateltavina on yleensä henkilöitä, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä ja/tai tietoa tutkittavasta aiheesta (Puusa, 2020, s. 106). Haastattelusta tekee asiantuntijahaastattelun se, että haastateltavana on tutkittavan aiheen asiantuntija. Haastatteluja on olemassa erilaisia: strukturoituja ja puolistrukturoituja haastatteluja, teemahaastatteluja, avoimia haastatteluja, syvähaastatteluja, refleksiivisiä haastatteluja ja ryhmähaastatteluja. Nämä eroavat toisistaan lähinnä niiden ohjailevuuden perusteella eli sen perusteella, miten vapaamuotoisesti haastatteluissa edetään. (Puusa, 2020, s. 111.)

Toteuttamani haastattelut olivat puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Puolistrukturoitu teemahaastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten mukaan. Haastattelun aikana on kuitenkin mahdollista tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien vastausten mukaan. Etukäteen valitut teemat ja kysymykset perustuvat tutkimuksen viitekehykseen eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. Yhdenmukaisuuden vaade haastatteluiden välillä vaihtelee tutkimuksesta toiseen, ja teemahaastatteluiden toteutukset ovat

kaikkea avoimen haastattelun ja strukturoidun haastattelun väliltä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87–88.)

Haastattelun analyysivaiheessa voi koitua ongelmia haastattelujen aikana tuotetun tiedon laatuun, luotettavuuteen ja paikkansapitävyyteen liittyen, vaikka kuinka pyrittäisiinkin aiheen mahdollisimman tarkkaan faktuaaliseen kuvaukseen. Lähtökohtana haastatteluja faktatietona pitävillä tutkijoille tulee olla se, että haastattelutieto on tuotettu vuorovaikutuksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että haastattelujen tuottaman tiedon ei tarvitse olla naiivin realistista, mutta mikä tahansa ei voi käydä faktasta. (Alastalo & Åkerman, 2010, s. 377.) Tutkijan ei siis voida odottaa välittävän tutkittavien ajatuksia ja käsityksiä sellaisenaan, vaan on muistettava, että on kyse tutkijan haastattelusta tekemästä tulkinnasta (Puusa, 2020, s. 110). Osallistava paradigma tukee tiedon tuottamista vuorovaikutuksessa, ja ohjaakin minua tutkimuksessani, jotta pystyn kaikesta huolimatta esittämään väitteeni mahdollisimman uskottavasti. Lisäksi käyttämäni haastattelutyypin, eli teemahaastattelu, metodologisesti korostaa merkitysten syntyä vuorovaikutuksessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 88). Osallistava paradigma perustuu tiedon luomiseen kollektiivisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kautta. Tässä vuorovaikutussuhteessa vaikuttavat tutkija ja tutkimukseen osallistujat, joita osallistavassa paradigmassa kutsutaan rinnakkaistutkijoiksi. Todellisuus ei ole objektiivinen eikä subjektiivinen vaan jotain siltä väliltä. Tutkimusmetodeina voidaan käyttää sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Tarkoituksena on tuottaa tietoa, joka on hyödyllistä tutkittavalle yhteisölle. (Jennings, 2010, s. 47–49.)

3.2 Tutkimusaineisto ja sen kerääminen

Tutkimusaineistoni koostuu seitsemästä asiantuntijahaastattelusta. Haastateltavat olivat kaikki sertifikaattien toimiala-asiantuntijoita, ja edustivat laajasti eri tahoja. Mukana oli destinaatioiden, majoitusliikkeiden ja erilaisten sertifikaatti- ja asiantuntijaorganisaatioiden edustajia. Saadakseni aineistosta mahdollisimman monipuolisen, halusin haastatella mahdollisimman laajasti eri tahoja. Jos olisin haastatellut ainoastaan yhden tahon edustajia, riskinä olisi ollut, että vastaukset olisivat toistaneet itseään. Useampaa tahoja edustava aineisto antaa kattavamman kokonaiskuvan aiheesta. Alan pienten piirien takia haastateltavista ei voi antaa tämän enempää tietoja, jotta anonymiteetti säilyy. Haastattelut olivat kestoaltaan 40 minuutista yhteen tuntiin viiteentoista minuuttiin. Litteroitua tekstiä eli varsinaista analysoitavaa tutkimusaineistoa kertyi 49 sivua.

Aineistonkeruu tapahtui ottamalla yhteyttä haastateltaviin sähköpostitse. Sähköpostiviesteissä kerroin tutkimuksestani, haastattelun toteutuksesta ja aineistonkäsittelystä. Liitin sähköposteihin mukaan tutkimussuostumuslomakkeen (liite 1), jossa kerroin samat asiat. Lomake tuli lähettää minulle allekirjoitettuna takaisin, mikäli osallistuisi haastatteluun. *Tutkimushaastattelun käsikirjassa* (2017), Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC-luvussa, ohjeistetaan välttämään liian pitkää ja monimutkaista kuvausta tutkimuksesta, kun ollaan yhteydessä haastateltaviin. Lisäksi tiedot tutkimuksesta, haastattelun toteutuksesta ja aineistonkäsittelystä tulee kertoa mahdollisimman selkeästi ja yksiselitteisesti. Haastateltaville tulisi antaa vähintään seuraavat tiedot: tutkijan yhteystiedot; tutkimuksen aihe ja tavoite; haastattelun toteutus; osallistumisen vapaaehtoisuus; haastattelun käsittelyn luottamuksellisuus; haastatteluotteiden sisällyttäminen tutkimusjulkaisuihin ja haastattelun jatkokäyttö ja arkistointi. (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 415.) Liitteenä olevaan tutkimussuostumuslomakkeeseen on sisällytetty suurin osa edellä luetelluista tiedoista (liite 1). Ne tiedot, joita ei ole sisällytetty tutkimussuostumuslomakkeeseen, kävivät kuitenkin ilmi lähettämissäni sähköpostiviesteissä tai viimeistään haastatteluiden alussa.

Kaikki haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Microsoft Teams –alustalla. Aineistonkeruun kannalta etähaastattelu oli helpoin ratkaisu, sillä haastatteluihin käytetyllä alustalla pystyi tallentamaan haastattelut. Lisäksi alusta litteroi tallennuksen automaattisesti. Olin etukäteen kertonut haastateltaville, mistä kolmesta teemasta tulisimme keskustelemaan, jotta he saisivat edes jonkun näköisen käsityksen siitä, millaisesta haastattelusta on kyse.

Haastatteluiden alkuun kertasin haastattelun toteutukseen ja aineistonkäsittelyyn liittyvät olennaiset asiat. Haastattelut etenivät teemoittain, joita oli kolme: sertifikaattien kehittäminen, yksittäiset kestävyysmuutokset ja kehittämisen haasteet ja mahdollisuudet. Nämä kolme teemaa valikoituivat alatutkimuskysymysteni pohjalta. Haastateltavasta tahosta riippuen jokainen teema piti sisällään noin viisi kysymystä. Ruusuvuori, Nikander ja Hyvärinen (2010, s. 17) mukaan asiantuntijahaastatteluissa tyypillisesti räätälöidään haastattelurunko sen mukaan, ketä haastatellaan. Tein haastattelurungon (liite 2), jota muokkasin sen mukaan, ketä haastattelin. Muokkaukset olivat lähinnä kysymyksen asettelun muuttamista haastateltavan edustamaan tahoon sopivaksi. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin suurin piirtein samat kysymykset paria kysymystä lukuun ottamatta, mutta hieman eri tavalla esitettyinä.

Koska kyseessä oli puolistrukturoituja haastatteluja, etukäteen laaditusta haastattelurungosta oli mahdollista poiketa. Tämä tuli välillä tarpeen, kun esimerkiksi johonkin haastattelurungossa

olevaan kysymykseen tuli vastaus aiemman vastauksen yhteydessä. Näin saatoin välillä hypätä joidenkin kysymysten yli, kun taas puolestaan välillä oli tarpeen kysyä ylimääräisiä täydentäviä kysymyksiä. Kysymysten esittämisjärjestys saattoi myös välillä vaihdella, mutta pääsääntöisesti noudatin etukäteen laatimaani haastattelurunkoa. Aineistonkeruun toteutin keväällä/kesällä 2025.

3.3 Aineiston litterointi ja alustava analyysi

Litterointi

Haastattelutallennetta sellaisenaan olisi hyvin vaikea analysoida. Siksi on tarpeen muuttaa kerätty aineisto sellaiseen muotoon, jota on helpompi analysoida. Haastattelut litteroidaan, jolloin puhuttu kieli muutetaan kirjalliseen muotoon. Haastattelututkimuksissa varsinaisen tutkimusaineiston muodostavat tekstiksi muutetut ääni- ja kuvataallenteet, eivätkä suinkaan tallenteet itse. Näin ollen litterointia ei voi tehdä ihan miten haluaa. Esimerkiksi asiantuntijahaastatteluissa tutkitaan sitä, mitä asiantuntijat kertovat tutkimusaiheesta, jolloin huomio kiinnittyy puheen sisältöön. Näin ollen litteroinnissa ei ole tarpeen mainita muun muassa huokauksia, äänensävyjä tai taukoja. (Ruusuvuori & Nikander, 2017, s. 427.)

Kuten jo mainitsin, Teams litteroi tallennukset automaattisesti. Niin pitkälle teknologia ei kuitenkaan ole vielä kehittynyt, että tekoälyn tuottama teksti olisi virheetöntä. Kävin Teamsin luomat litteroinnit pari kertaa läpi ja korjasin niistä kirjoitus- ja kielioppivirheet. Lisäksi oli tarpeen poistaa täytesanoja, kuten ”niinku” tekstin lukemisen sujuvoittamiseksi. Vaikka Ruusuvuori ja Nikander (2017) sanovatkin, että sisällönanalyysissa tulisi litteroida sanatarkasti kaikki puhuttu, myös täytesanat, en koe, että niiden puuttuminen litteroinnista vaikuttaisi negatiivisesti analyysiin, sillä ne eivät ole keskeisiä analyysin kannalta. Mikäli ajauduimme kesken haastattelun puhumaan jostain ihan muusta, poistin myös ne kohdat, eli kaikki tutkimuksen kannalta irrelevantit kohdat. Lisäksi anonymiteetin säilymiseksi oli olennaista poistaa litteroinneista myös mahdolliset tunnistetiedot esimerkiksi nimet, joita mainittiin haastatteluiden aikana. Litterointien puhtaaksi kirjoituksen jälkeen analysoitavaa tekstiä jäi jäljelle 49 sivua. Vertailun vuoksi tekstiä oli alun perin noin 70 sivua.

Ruusuvuori ym. suosittelevat aloittamaan alustavien analyysien tekemisen aineiston keruun ja aineistoon tutustumisen kanssa samanaikaisesti (Ruusuvuori ym., 2010, s. 11). Aikaa ensimmäisen ja viimeisen haastattelun välillä kului jopa kolme kuukautta. Vaikka minulla ei ollutkaan kaikkia haastatteluja vielä kasassa, hyödynsin välissä olevaa aikaa juuri alustavien analyysien tekemiseen ensimmäisten aineistojen osalta. Aineiston luokittelu on hyvä tapa tehdä alustavaa analyysia. Luokittelu mahdollistaa aineiston järjestelmällisen läpikäynnin tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja lähtökohtien määrittämällä tavalla (Ruusuvuori ym., 2010, s. 18.). Muodostin kolme isoa luokkaa – samat, jotka olivat teemoinani haastattelukysymyksille. Jatkoin alustavaa analyysia yhdistämällä kuhunkin kysymykseen siihen kuuluvat vastaukset eri haastatteluista ja etsimällä yhtymäkohtia ja muita kiinnostavia havaintoja vastausten välillä. En kirjoittanut vastauksia kokonaisuudessaan vaan pelkistin, eli redusoin ne, sillä vastaukset kysymyksiin olivat usein todella pitkiä ja/tai lähtivät hieman sivuraiteille. Pelkistetyistä vastauksista poimin vielä niiden ydinasiat. Alustava analyysi auttoi tutustumaan aineistoon pikkuhiljaa, jotta varsinaisen analyysin aloittamisvaiheessa aineisto olisi mahdollisimman tuttu. Lisäksi tässä vaiheessa tehty työ oli jo hyvä alku varsinaiselle analyysille, sillä käyttämäni analyysitavan ensimmäinen vaihe on nimenomaan aineiston redusointi. Alla esitetty taulukko kuvaa alustavan analyysin prosessin.

Taulukko 1. Alustava analyysi.

Kysymys	Luokka	Alkuperäinen vastaus	Pelkistetty vastaus, ydinasiat ja samankaltaisuudet
Millaisia muutoksia sertifikaatteihin on tehty viime aikoina?	Sertifikaattien kehittäminen	Niin kyllä mä näkisin, että tässä viime vuosien varrella, että missä sitä kehittämistä on ollut, niin se on ollut siinä, että ollaan saatu niitä muita kestävyuden ulottuvuuksia sinne paremmin mukaan, että ollaan ruvettu paremmin huomioimaan vaikkapa sosiaalista vastuuta tai turvallisuutta tai taloudellista tämmöistä resilienssiä ja tällaista	Ollaan saatu muita kestävyuden ulottuvuuksia paremmin mukaan. Ollaan ruvettu paremmin huomioimaan vaikkapa sosiaalista vastuuta, turvallisuutta tai taloudellista resilienssiä. On tullut yksinkertaisesti muita ulottuvuuksia enemmän.

		että sinne on tullut yksinkertaisesti vaan niitä muita ulottuvuuksia enemmän.	
		Jos mä mietin näitä muutoksia niin ehkä se ainoa muutos on että just pikkuhiljaa on ruvettu sen kulttuurisen puolen ja ympäristöpuolen ja asiakkaiden turvallisuuden lisäksi puhumaan ylipäättään sosiaalisesta vastuusta sitten ottaen mukaan vaikka omat työntekijät.	Pikkuhiljaa on ruvettu kulttuurisen puolen, ympäristöpuolen ja asiakkaiden turvallisuuden lisäksi puhumaan sosiaalisesta vastuusta ottaen mukaan omat työntekijät.

3.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tutkimusaineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, kun taas analyysin tarkoitus on luoda kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122). Analyysimenetelmiä on monia, ja niiden joukosta valitsin sisällönanalyysin. Valitsin tämän analyysimenetelmän, koska se soveltuu hyvin monitasoisen ja merkityksellisen aineiston tarkasteluun. Sisällönanalyysia pidetään kaiken laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä, jonka avulla voidaan tehdä monenlaista tutkimusta. Lyhykäisyydessään sisällönanalyysi mahdollistaa kirjoitettujen, kuultujen ja nähtyjen sisältöjen objektiivisen ja systemaattisen analyysin. Analyysissa on tarkoitus järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon niin, ettei kuitenkaan kadota aineiston sisältämää tietoa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122). Pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä yleiskuvaus ja lisätä tietoa siitä. Sisällönanalyysissa painopiste on asioissa, aiheissa ja teemoissa, joista aineisto kertoo. Kielellisiä ja muita ilmaisumuotoja ei sisällönanalyysissa yleensä analysoida. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.) Haastattelun tavoin myös sisällönanalyysseja on olemassa erilaisia: aineisto- ja teorialähtöiset sisällönanalyysit, meta-analyysi sekä diskurssianalyysi.

Kun puhutaan teorialähtöisestä analyysistä, puhutaan analyysin perustumisesta jo olemassa olevaan teoriaan. Monesti analyysin tarkoituksena on testata valmiina olevaa teoriaa uudessa yhteydessä (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 95–99, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006 mukaan.) Aineistolähtöisessä analyysissa puolestaan pääpaino on aineistossa. Analyysiyksiköt

eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineistosta käsin. (Eskola & Suoranta 1998, s. 83, Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006 mukaan.) Tutkimukseni sijoittuu aineistolähtöisen ja teorialähtöisen sisällönanalyysin väliin, mikä tarkoittaa sitä, että käyttämäni analyysimenetelmä ei sovi täysin kumpaankaan, vaan noudattaa tiettyyn pisteeseen asti molempia analyysimuotoja. Voimme tällöin puhua teoriaohjaavasta analyysistä. Analyysistä tekee teoriaohjaavan se, että haastatteluissa etukäteen valitut teemat ja kysymykset perustuvat tutkimuksen teoriaan ja tutkimuskysymyksiin sekä se, että analyysia ohjaa teoria. Tarkoituksena ei ole testata valmista teoriaa uudessa yhteydessä, eli ei voida puhua täysin teorialähtöisestä analyysistä. Tarkoituksena on antaa painoarvoa myös aineistolle mahdollisimman paljon teorian sallimissa rajoissa, mikä tuo analyysiin aineistolähtöisyyttä, mutta ei kuitenkaan niin paljon, että voitaisiin puhua aineistolähtöisestä analyysistä. Teoriaohjaava analyysi etenee lähtökohtaisesti samalla tavalla kuin aineistolähtöinen analyysi, eli ensin redusoidaan, sitten klusteroidaan eli ryhmitellään ja lopuksi abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. Analyysissa edetään aluksi aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppua kohden analyysia ohjaavaksi tekijäksi tuodaan teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133). Tämä tarkoittaa sitä, että alaluokat muodostuvat aineiston perusteella, kun taas yläluokat muodostuvat teorian perusteella. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla oli mahdollista jäsentää ja tulkita haastatteluaineistosta nousevia merkityksiä systemaattisesti samalla säilyttäen aineiston kontekstin.

Aineiston redusointi

Alustava analyysi eteni aika pitkälle aineiston redusointivaiheeseen. Tämä ei kuitenkaan haittaa, sillä laadullisessa tutkimuksessa analyysin vaiheet tapahtuvatkin monesti osittain päällekkäin (Ruusuvuori ym., 2010, s. 12). Vaikka jo alustavassa analyysissä toteutin aineiston redusointia, varsinaista analyysia aloittaessani viilasin sitä vielä hieman. Lisäksi viimeisten haastattelujen kohdalla en tehnyt alustavaa analyysia, koska kaiken aineiston ollessa kasassa pystyin aloittamaan varsinaisen analyysin. Tämä takia oli tärkeää palata redusointiin, sillä muuten se olisi viimeisten haastattelujen kohdalla jäänyt tekemättä. Redusoin siis myös taulukon 1 mukaisesti ne haastattelut, joita en analysoinut alustavasti.

Aineiston redusoinnilla tarkoitetaan kaiken tutkimukselle epäolennaisen karsimista pois joko tiivistämällä tai pilkkomalla osiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 123). Sen jälkeen, kun olin kerännyt kaiken aineiston, kävin sen systemaattisesti läpi ja varmistin, että olin noudattanut samaa redusointitapaa kaikkien aineistojen kohdalla. On tärkeää, että aineistojen sisällöt

redusoinnin jälkeen säilyivät saman laajuisina ollakseen vertailukelpoisia. Ennen analyysin aloittamista tulee määritellä analyysiyksikkö, joka voi olla sana, ilmaus, lause tai useita lauseita sisältävä ajatuskokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 122). Analyysiyksikkö auttaa määrittelemään, miten paljon tai vähän on tarpeen redusoida aineistoa. Koska käytin analyysiyksikkönä ajatuskokonaisuuksia, en voinut hirveästi redusoida aineistoa. Liika tiivistäminen voi hävittää kokonaisuuden.

Aineiston klusterointi ja abstrahointi

Klusterointivaiheessa aineistosta on tarkoitus etsiä käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Klusteroinnin lopputuloksena on yhdistävä luokka, johon on päädytty muodostamalla ensin alaluokkia sitten yläluokkia ja lopuksi pääluokat. Luokitteluyksikköinä on voitu käyttää esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuuksia, piirteitä tai käsityksiä. Aineisto tiivistyy entisestään luokittelun aikana, sillä yksittäiset tekijät sisällytetään yhä yleisempiin käsitteisiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124.)

Aloitin tämän vaiheen samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien etsimisellä. Aineistosta löytyi molempia. Samankaltaisuudet oli suhteellisen helppo löytää. Eroavaisuudet puolestaan tuottivat enemmän haastetta. Oli hankalaa päätellä, johtuiko eroavaisuus eriävästä mielipiteestä vai siitä, että haastateltavat tarttuivat kysymyksiin vastatessaan eri asioihin. Voi siis olla, että haastateltava on jostain asiasta samaa mieltä toisen haastateltavan kanssa, vaikka se ei käy aineistosta ilmi. Eroavaisuuksia tuotti myös luonnollisesti se, että haastateltavat vastasivat kysymyksiin edustamansa tahon näkökulmasta. Tällaisia tapauksia en merkinnyt varsinaisiksi eroavaisuuksiksi, vaan tarkastelin eroavaisuuksia lähinnä samaa tahoja edustavien haastateltavien vastausten välillä, tai sellaisten kysymysten kohdalla, jotka olivat haastateltavan edustamasta tahosta riippumattomia. Eroavaisuuksia oli helppo löytää, mikäli kyseessä oli selkeä ristiriita, eli jos haastateltava kumosi toisen haastateltavan näkemyksen ja osoitti selkeästi olevansa eri mieltä.

Samankaltaisuuksien, eroavaisuuksien ja ristiriitojen etsimisen jälkeen ryhdyin tarkempaan luokitteluun. Käsittelin jokaisen kysymyksen omana kokonaisuutenaan luoden niille ala- ja yläluokat. Yhdistävänä luokkana kaikissa luokitteluissa oli joko sertifikaattien kehittäminen, yksittäiset kestävyysmuutokset tai kehittämisen haasteet ja mahdollisuudet, eli yksi alustavassa analyysissä muodostetuista luokista, jotka samalla toimivat haastattelujen kolmena teemana.

Seuraavat ilmaukset ovat pelkistettyjä vastauksia kysyttäessä, miten eri sidosryhmät otetaan huomioon sertifikaatteja kehitettäessä:

Asiakkaita kuullaan, heidän kanssaan käydään vuorovaikutusta ja pyritään käymään keskustelua eri sidosryhmien kanssa.

Avoin dialogi, jos kriteeristöpäivitys koskee vaikka eläimiä niin pitää huomioida asiantuntijat jotka tietää näistä eläimistä.

Kysytään asiakkailta, ja pyydetään eri sidosryhmiltä kommentteja.

Paljon haastatellaan sidosryhmiä.

Näitä ilmauksia tarkasteltaessa alaluokiksi muodostuivat *sidosryhmien kuuleminen, keskustelu sidosryhmien kanssa* ja *oikeiden asiantuntijoiden huomioiminen*. Alaluokkien perusteella yläluokaksi muodostui *avoin dialogi*. Pääluokaksi muodostui *sidosryhmät sertifikaattien kehittämisessä*. Viimeisenä luokkana on yhdistävä luokka, joka tässä luokitteluesimerkissä on *sertifikaattien kehittäminen*. Koska aineistoni oli jo ennen varsinaisen analyysin aloittamista jakautunut kolmeen keskeiseen luokkaan haastattelukysymysten teemojen mukaan, eteni analyysini osittain käänteisessä järjestyksessä yleisemmästä yksityiskohtaisempaan.

3.5 Tutkimusetiikka

Tarkoitukseni on ollut hyvän tieteellisen käytännön (TENK, 2023) noudattaminen läpi koko tutkimuksen. Tutkimusetiikkaan tulee kiinnittää huomiota etenkin aineiston kohdalla. Ennen aineistonkeruuta on syytä pyytää haastateltavien suostumus tutkimukseen osallistumisesta (TENK, 2023, s. 13). Suostumusta pyydetessä tulee haastateltavien tietää sekä aineiston käsittelyä ja säilytystä koskevat toimintatavat että miten ja mihin heidän henkilötietojaan ja vastauksiaan käytetään. Lisäksi haastateltavan tulee olla tietoinen hänen oikeudestaan keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen missä tahansa sen vaiheessa. (TENK, 2019, s. 8–9.) Vakuutan toimineeni hyvän tieteellisen käytännön (TENK, 2023) mukaan läpi tutkimuksen.

Osallistavassa paradigmassa, joka ohjaa tutkimustani, olen ikään kuin samalla viivalla haastateltavien kanssa. Ei ole vastakkainasettelua. Tutkija ei siis ole passiivinen havainnoija, vaan luo tietoa yhdessä haastateltavien kanssa. Vaikka asetelma tutkijan ja haastateltavien

välillä ei olekaan perinteinen, ja vaikka sisällönanalyysi perustuu tutkijan omaan tulkintaan ja päättelyyn, minun täytyy silti pyrkiä mahdollisimman neutraaliin tulkintaan, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman luotettavat. Työskennellessäni itse sertifi kaattien parissa olen pitänyt tärkeänä erottaa toisistaan ammatillisen kokemukseni ja tutkimuksellisen tarkastelun. Taustani ansiosta ymmärrän aihetta ehkä syvällisemmin kuin ne, joilla ei ole käytännön kokemusta sertifi kaateista. Olen kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että tutkimukseni on esitetty mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi, jotta aihe avautuisi myös laajemmalle yleisölle. Toisin sanoen olen tietoisesti pyrkinyt tarkastelemaan aihetta oman ammattikuplani ulkopuolelta. Toisaalta aiheen tuntemus on ollut myös vahvuus, sillä se on mahdollistanut syvällisemmän ja monipuolisemman tulkinnan aiheesta. Olen tietoinen siitä, että taustani vaikuttaa tutkimukseeni aiheen valinnasta lähtien, mutta olen pyrkinyt säilyttämään puolueettomuuden ja tutkimuksellisen objektiivisuuden.

Tekoälyn käyttö apuna opinnoissa on tänä päivänä miltei väistämätöntä. Sen käytön helppous ja siitä irti saatu hyöty houkuttelevat tekoälyn käyttöön. Tekoälyn käyttöä on erittäin hankalaa valvoa, ja siksi ei olekaan katsottu käytännölliseksi kieltää sen käyttö. On kuitenkin muistettava, että vaikka tekoälyn käyttö on lähtökohtaisesti sallittua, liittyy sen käyttöön kuitenkin joitakin rajoitteita ja muita huomioitavia seikkoja. Tekoälyä voi käyttää hyödyksi opinnäytetyön tekemisessä monin tavoin, mutta sitä ei saa käyttää tuottamaan lopullista opinnäytetyön sisältöä. Opiskelijan tulee kertoa, miten hän on käyttänyt tekoälyä opinnäytetyössään, jos hän on sitä käyttänyt. (Lapin yliopisto.) Vakuutan, että tämän pro gradu –tutkielman teksti on minun omaa tuottoani. Tekoälyä olen hyödyntänyt lähteiden etsimiseen, kielenhuoltoon ja kääntämiseen.

Vaikka tutkimusaineistoni ei pidä sisällään arkaluonteista sisältöä eikä mitään muutakaan sellaista, mikä vaatisi anonymiteettiä, on tutkimus silti toteutettu anonymisti. Tutkimusaiheeni asiantuntijoiden piirit ovat suhteellisen pienet, joten halusin mahdollistaa haastateltaville hyvin matalan kynnyksen osallistua tutkimukseen ilman pelkoa tunnistetuksi tulemisesta. Haastattelututkimuksissa yleisimmät anonymisoinnin tavat ovat poistaminen, muuttaminen ja kategorisointi (Ranta & Kuula-Luumi, 2017, s. 419). Litteroinneissa käytin tunnistetietojen poistoa, kun taas itse tutkielmassa niiden muuttamista. Tunnistetietojen poistamisella tarkoitetaan tunnistetiedon hävittämistä, kun taas muuttamisella tarkoitetaan haastateltavia koskevan tunnistetiedon muuttamista toiseksi. Sen sijaan, että suorien lainausten yhteydessä olisi kyseisen sitaatin sanoneen henkilön nimi tai muu tunnistetieto, olen antanut haastateluille tunnisteet H1-H7. Tämän lisäksi joissain sitaateissa on täytynyt joko poistaa tai muuttaa

yksittäisiä sanoja anonymisoinnin vuoksi. Vaikka näin on jouduttu tekemään, tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että sitaatti olisi menettänyt kontekstinsa. Ylipäättään tutkimusta varten ei ollut tarpeen kerätä haastateltavilta tunnistetietoja.

4. SERTIFIKAATTIEN KEHITYSPROSESSIT

Tämän luvun tarkoituksena on vastata ensimmäiseen alatutkimuskysymykseeni: *Millaisilla prosesseilla sertifikaatteja kehitetään?* Lisäksi tulen osittain vastaamaan myös kolmanteen alatutkimuskysymykseeni: *Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia on havaittavissa matkailualan sertifikaattien sopeutumisessa kestävyysmuutokseen?* Esitän siis tarkempaa kuvailua Buckleyn (2002) kymmenvaiheisen prosessin vaiheesta 10 eli sertifikaattien kehittämisestä.

Kymmenennen vaiheen kohdalla Buckley (2002) esittää kaksi vaihtoehtoista tapaa edetä, joiden lopputulokset ovat kuitenkin miltei samat. Ensimmäinen tapa on viranomaisten puuttuminen peliin määrittelemällä sertifikaattien merkitys ja rajoittamalla niiden käyttöä. Toinen tapa on se, että sertifikaattien käyttöä ohjaa jokin yksityisistä tahoista, joita ovat laaja-alaiset ja kansainväliset toimijat, kuten International Organization for Standardization (ISO), ja kapeampaan tarkoitukseen keskittyvät kansainväliset, kansalliset tai paikalliset organisaatiot. Tämä toinen tapa tuntui pätevän nimenomaan matkailualan sertifikaatteihin. Esimerkiksi Global Sustainable Tourism Council (GSTC) keskittyy matkailualan sertifikaattien käytön ohjaamiseen kansainvälisellä tasolla. Suomessa kansallisella tasolla matkailualan sertifikaattien käyttöä puolestaan ohjaa Visit Finland heidän operoimansa STF-ohjelman kautta. Ensimmäistä tapaa Buckley (2002) esittää yleisemmäksi esimerkiksi kulutushyödykkeiden kohdalla. (Buckley, 2002, s. 188.)

4.1 Sertifikaattikehittämistä ohjaavat tahot

Sertifikaattien kehittämisprosesseja ohjaavat niin yksityiset tahot kuin viranomaisetkin. Yksityisiä sertifikaattien kehittämisprosesseja ohjaavia tahoja ovat muun muassa ISO-standardit, GSTC, TSCA ja Visit Finland. Viranomaispuolella sertifikaattien kehitysprosesseja ohjaa esimerkiksi Euroopan Unioni [EU]. Muitakin tahoja on olemassa, mutta keskityn analyysissa ainoastaan näihin tahoihin, sillä ne mainittiin haastatteluissa. Näiden tahojen rooli sertifikaattien kehittämisessä on merkittävä, sillä sertifikaatit tarvitsevat tuekseen yksityisten tahojen luomia viitekehyksiä ollakseen merkityksellisiä (Buckley, 2001, s. 19). Koska viitekehyksiä on useampi, niiden välillä käydään kilpailua. Viitekehyksen valintaa kuvailtiin aineistossa eräänlaiseksi ”poliittiseksi” valtataisteluksi: *Jos ajatellaan vaikka GSTC:tä, niin jotenkin tuntuu, että tietyllä tapaa alkaa tulla vähän ”poliittinen”, että kenen leiriin sä haluat kuulua* (H1). Tämä voi olla ongelmallista, koska se saattaa kertoa siitä, että taustalla ei ole enää

pelkästään kestävyuden edistäminen, vaan myös strategiset intressit, mikä heikentää sertifikaatin uskottavuutta ja vaikuttavuutta – juuri niitä ominaisuuksia, jotka tähän asti ovat olleet viitekehysten keskeisiä vahvuuksia. Sen lisäksi, että nämä tahot ohjaavat sertifikaattien kehittämisprosesseja, valvovat ne myös sertifikaattien käyttöä. Valvonnan rooli tulee oletettavasti korostumaan entisestään uuden viherpesudirektiivin myötä, sillä direktiivi edellyttää, että majoitusliikkeiden sertifiointijärjestelmien vaatimusten noudattamista valvoo kolmas osapuoli. Oikeusministeriön ehdotuksessa esimerkiksi ISO17065-standardin mukaisesti akkreditoidut sertifiointielimet täyttäisivät uuden lain tarkoittaman kolmannen osapuolen määritelmän. (Oikeusministeriö, 2025, s. 154.) Kyseinen standardi määrittää vaatimukset tuotteita, palveluita ja prosesseja sertifioiville elimille.

Puhuttaessa ISO-standardeista, jotkin sertifikaatit perustuvat suoraan sertifikaateille merkittävimpään ISO14001-standardiin. Ne sertifikaatit, jotka eivät perustu suoraan kyseiseen standardiin, ottavat kuitenkin vaikutteita siitä. ISO14001-standardi on malli ympäristöasioiden hallinnalle, jonka avulla yritykset voivat parantaa ympäristövaikutustensa hallintaa. On myös muita ISO-standardeja, jotka vaikuttavat sertifikaattien kehitykseen ja rakenteeseen, kuten yllä mainitsemani ISO17065-standardi. ISO-standardit tarjoavat viitekehyksen sertifiointi- ja kehitysprosessien organisoinnille. Sisällöllisesti ISO-standardit edistävät sertifikaattien kriteerien yhdenmukaisuutta ja vertailtavuutta. Standardien noudattaminen on vapaaehtoista, mutta niiden noudattaminen voi käytännössä koitua välttämättömäksi, jos halutaan esimerkiksi säilyttää uskottavuus.

GSTC:n standardeja käytetään matkailualan sertifikaattien kriteeristöjen ja toimintamallien perustana. Mikäli sertifikaatin kriteerit vastaavat GSTC:n standardeja, eli sisältävät kestävyuden varmistamiseksi tarvittavat vähimmäisvaatimukset, voidaan sertifikaatin kriteereistä puhua GSTC-Recognized Standardeina. GSTC-Accredited-statusen, eli GSTC akkreditoitu-statusen, saavat ne sertifiointitahot, jotka suorittavat sertifiointeja GSTC-standardien mukaisilla prosesseilla pätevästi, läpinäkyvästi ja puolueettomasti. Lyhykäisyydessään GSTC-Accredited-status koskee itse sertifiointiprosesseja, ja GSTC-Recognized Standards-status koskee sertifiointissa käytettyjä kriteerejä. 1.1.2025 alkaen kuitenkin ne sertifiointitahot, jotka eivät hae prosessilleen GSTC:n akkreditointia, eivät enää saa käyttää GSTC-Recognized Standards-statusta. (Global Sustainable Tourism Council, 2025.) Sertifikaattien kannalta tämä on pitkään tarkoittanut sitä, että hyvin moni sertifikaatti on pyrkinyt saamaan tämän GSTC-Recognized-statusen omille kriteeristöilleen. Lisäksi vuodesta 2023 lähtien on pyritty saamaan GSTC-Accredited-status. GSTC:n erilaiset statukset on nähty

keinona lisätä sertifikaattien uskottavuutta ja kansainvälistä tunnistettavuutta. Akkreditoinnin merkitys on kasvanut erityisesti sen myötä, että se tarjoaa ulkopuolisen arviointimekanismin ja siten vahvistaa sertifikaattien läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. Akkreditoinnin merkitys maksimoituu, kun uudet EU-regulaatiot astuvat voimaan ja saatetaan osaksi Suomen lainsäädäntöä.

Vaikka GSTC:n asema nähdään sinänsä merkittävänä, aineistosta oli havaittavissa vastahakoisuutta GSTC:tä kohtaan. Eräs haastateltava kertoi panneensa merkeille merkittävien sertifikaattien puuttumisen GSTC:n listaamista GSTC-Recognized Standardeista tammikuun uutiskirjeessään. Esimerkiksi Suomessa asemansa vakiinnuttanut Green Key –sertifikaatti saavutti GSTC-Recognized Standard-statusen vuonna 2016. Vuoden 2025 alkupuolella puolestaan uutisoitiin, että yhteistyö GSTC:n kanssa ei jatku, ja akkreditointia tullaan hakemaan muualta. Tämä käy ilmi Green Key:n kansainvälisten nettisivujen uutisosion vanhoista uutisista. Vastahakoisuutta GSTC:tä kohtaan kuvailtiin muun muassa seuraavalla tavalla:

Sehän juontaa juurensa siihen, että GSTC on lähtenyt itse kehittämään myös kriteeristöä.

Elikkä tavallaan se on lähtenyt siitä, että kun GSTC:n piti olla katto-organisaatio, joka nimenomaan antaa sen hyväksynnän tai akkreditoinnin, niin sitten taas sillä, että se lähtee kilpailemaan sertifikaattien kanssa, niin tavallaan se menetti sen vahvuutensa. (H3.)

Haastateltava viittaa tässä GSTC:n Turkin valtion kanssa kehittämään kestävän matkailun ohjelmaan, joka poikkeaa STF:stä siten, että Turkin valtio vaatii kaikkien maansa matkailualan toimijoiden olevan osa sitä. Kyse ei siis ole STF:n kaltaisesta katto-organisaatiosta, joka hyväksyy osakseen eri sertifikaatteja, vaan omasta itsenäisestä sertifikaatista. Kilpailuasetelma johtuu pakollisuudesta, koska silloin kaikki muut GSTC:n akkreditoimat sertifikaatit, jotka normaalisti olisivat käytössä, menettävät merkityksensä Turkin kontekstissa. Käytännössä yritykset joutuvat käyttämään juuri Turkin valtion omaa sertifikaattia, vaikka niillä olisi jo jokin muu GSTC:n hyväksymä sertifikaatti. Sertifikaattiorganisaatiot ovatkin närkästyneet GSTC:n lähdettyä kilpailemaan heidän kanssaan, ja täten GSTC on menettänyt uskottavuuttaan katto-organisaationa. Enää ei siis välttämättä koeta yhtä välttämättömäksi saada GSTC:n hyväksyntää, vaan on alettu etsimään vaihtoehtoisia tapoja pysyä uskottavina ja relevantteina sertifikaatteina.

Hieman samaa tavoitetta kuin GSTC ajaa myös hiljattain perustettu Tourism Sustainability Certifications Alliance (TSCA). Kyseinen allianssi pyrkii luomaan yhtenäisen kansainvälisen

viitekehysten matkailualan sertifikaateille. Tällä hetkellä allianssiin kuuluu kymmenen sertifikaattia, joista kolme ovat käytössä suomalaisissa majoitusyrityksissä: Biosphere, Good Travel Seal ja Green Key. Nämä allianssiin kuuluvat sertifikaatit tulevat jatkossa käyttämään kansainvälisesti tunnustettuja kriteerejä, jotka määrittävät keskeisimmät toimet kestävyden edistämiseksi. (TSCA.org.) Koska allianssi on muodostettu vasta vuonna 2024, sen konkreettisista vaikutuksista ei ole vielä juurikaan näyttöä. Siitä huolimatta TSCA:lla on merkittävä potentiaali uutta EU-regulaatiota ajatellen.

Pääsääntöisesti koettiin, että ISO-standardien ja GSTC:n kaltaisiin viitekehyksiin kuuluminen luo markkinaetua, tuo turvaa ja vahvistaa sertifikaattien uskottavuutta. Tämä on linjassa Buckley'n (2002, s. 188) esittämän näkemyksen kanssa, jonka mukaan yksityisten tahojen osallistumiselle sertifikaattikehitykseen on kaksi pääasiallista syytä, joista toinen on markkinaedun luominen standardeihin kuuluville sertifikaateille. Markkinaetu syntyy siitä, että vaikka yksittäinen sertifikaatti ei olisi kansainvälisesti tunnettu, sen taustalla olevat viitekehukset usein ovat. Tällöin ulkomaalainen matkailija, matkanjärjestäjä tai muu sidosryhmä pystyy helpommin luottamaan itselleen vieraaseen sertifikaattiin sen perustuessa hänen tuntemaansa viitekehukseen. ISO-standardit, GSTC ja TSCA ovat kaikki esimerkkejä alan itsesääntelyyn luoduista viitekehyksistä.

Suomessa Visit Finlandilla, erityisesti STF-ohjelmalla, on keskeinen rooli sertifikaattien kehittämisessä ja valvonnassa. Ohjelman suoritettuaan yritys saa käyttöönsä STF-merkin. Yksi ohjelman keskeisistä osista on varmistaa, että yrityksellä on jokin STF:n hyväksymistä sertifikaateista. On siis eräänlaista valvontaa ja itsesääntelyä erotella sertifikaatteja hyväksytyihin ja ei-hyväksytyihin sertifikaatteihin. Erottelun tarkoituksena on varmistaa, että käytössä olevat sertifikaatit ovat luotettavia ja täyttävät kestävä matkailun keskeiset kriteerit. Valvonnan kautta STF-ohjelma täydentää sertifikaatteja varmistamalla, että merkin saaneet yritykset huomioivat kaikkien vastuullisuuden osa-alueiden keskeisiä käytäntöjä: *Siinä vaiheessa, kun hakee sitä STF:ää, niin jos on semmoinen sertifikaatti, joka huomioi vain sen ekologisen vastuullisuuden, niin silloin pitää toimittaa erinäisiä dokumentteja STF:lle ja niillä todentaa ne muut osa-alueet (H3).*

STF-ohjelman kohdalla oli havaittavissa hieman saman suuntaisia ajatuksia kuin GSTC:n kohdalla. Ennen ohjelman käynnistymistä vuonna 2020 sertifikaatteja hakivat lähtökohtaisesti yritykset, jotka olivat niistä aidosti kiinnostuneita, ja joilla oli siten tapana edistää

vastuullisuuttaan. Vaikka STF-merkkiä ei ole pakko olla, on se mielestäni muodostunut jonkin näköiseksi statussymboliksi Suomessa. Tämä johtaa siihen, että yritykset, jotka eivät aiemmin olleet kiinnostuneita sertifikaateista, ”joutuvat” nyt niitä hakemaan saadakseen STF-merkin. Tällöin tietenkin vaarana on, että vastuullisuustyötä ei oteta yhtä tosissaan, kun kyseessä on vain välinearvo. Haastatteluissa pohdittiin sitä, onko Suomi ottanut STF:n myötä sitten kuitenkaan isoa askelta eteenpäin vastuullisuudessa, kun ”kaikki” matkailuyritykset ovat sen piirissä, vai onko ohjelman uskottavuus karissut. Buckley (2001, s. 22) toteaa tähän, että jos lähes kaikilla matkailuyrityksillä on jokin tietty merkki, sitä ei voida enää pitää ostopäätöksiin vaikuttavana tekijänä.

Viranomaiset puolestaan vaikuttavat sertifikaattien kehittämisprosesseihin ensisijaisesti lainsäädännön ja strategisten linjausten kautta. Viranomaiset eivät matkailualalla yleensä itse kehitä tai hallinnoi sertifikaatteja, mutta ohjaavat niiden sisältöä ja painotuksia suorasti ja epäsuorasti. Lainsäädäntö, kuten EU:n viherpesudirektiivi, ohjaa sertifikaatteja suoraan esimerkiksi määrittelemällä sertifiointiprosessin. Lisäksi kansalliset viranomaiset, kuten työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö, osallistuvat kestävän matkailun strategioiden laatimiseen. Viranomaiset voivat myös tarjota ohjausta ja rahoitusta sertifikaattijärjestelmien kehittämiseen, esimerkiksi hankkeiden kautta. Näin he varmistavat, että sertifikaatit tukevat kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteita, kuten kestävän kehityksen tavoitteita ja Suomen ilmastotavoitteita.

4.2 Kehittämisprosessit

Ennen varsinaisen kehittämisprosessin käynnistymistä täytyy kartoittaa kehittämisen tarve. Täytyy pohtia sitä, onko kehittämiselle tarvetta, ja jos on, mikä on sen tavoite. (Font & Tribe, 2001, s. 89.) Kehittämistarpeita syntyy usein silloin, kun esimerkiksi sääntelyitä muutetaan, sillä sertifikaattien on tärkeää vastata uusiin vaatimuksiin ja toimia lainmukaisesti. Näin ollen kehittämisen tavoitteena on useimmiten vaatimustenmukaisuuden varmistaminen. Tällä hetkellä sertifikaateilla vaikuttaa olevan käynnissä aktiivinen kehittämisvaihe, sillä EU:ssa valmistellaan uusia säädöksiä, jotka tulevat vaikuttamaan sertifikaatteihin. Nämä uudet säädökset olivat keskeinen puheenaihe haastatteluissa. Kehittäminen on kuitenkin toistaiseksi osittain pysähdyksissä, koska kaikki uudet säädökset eivät ole vielä astuneet voimaan, eikä siten vielä tiedetä, mitä säädökset tulevat vaatimaan sertifikaateilta. Sertifikaattiorganisaatioissa

olla varautumassa tuleviin muutoksiin ennakoimalla, mutta lopullisia ratkaisuja ei ole vielä mahdollista tehdä.

Kehittämisen tavoitteena ei ole pelkästään vaatimustenmukaisuuden varmistaminen, vaan myös asiakastytyväisyyden parantaminen. Haastateltavat kertoivat, että asiakastytyväisyyteen pyritään vaikuttamaan osallistamalla asiakkaita kehitystyöhön esimerkiksi erilaisten palautekyselyiden avulla. Asiakkailta saatujen palautteiden pohjalta tehty kehittäminen on yleensä pienimuotoisempaa kuin sellaisten uudistusten toteuttaminen, joiden taustalla on esimerkiksi lainsäädännön muutoksia. Tällaiset pienemmät kehitysprosessit ovat usein vähemmän muodollisia ja etenevät joustavammin kuin laajemmat, ennalta suunnitellut kehittämisprosessit. Lisäksi pienimuotoisen kehittämisen kerrottiin olevan jatkuvaa, kun taas isompia kehityshankkeita toteutetaan harvemmin. Kerrottiin esimerkiksi, että kriteeristöjä tyypillisesti päivitetään noin viiden vuoden välein, mikä nähtiin sopivana aikavälinä isompien uudistusten toteuttamiseen ja ajan hermolla pysymiseen.

Sitten kun pitää vähän miettiä niitä yrityksiä, että ei ne yritykset voi vastata täysin erilaisiin kriteereihin joka vuoden välein, kun sen pitäisi olla semmoista pidemmälle tähtäävää se toiminta, niin eihän niitä tavoitteita ja toimenpiteitäkään voi olla ihan koko aika muuttamassa
(H4).

Mistä sitten tiedetään, että kehittämiselle on tarvetta? Haastateltavat kertoivat seuraavansa itse aktiivisesti matkailutoimialaa ja sen kehitystä: *Me tietenkin seurataan itse tosi paljon toimialaa, että seurataan millainen kehitys toimialalla on, jotta me osataan sitten huomioda se meidän kehitystyössä* (H6). Toimialaseurantaa tapahtuu yksilötason lisäksi myös organisaatiotasolla. Sertifikaattiorganisaatioilla on käytössään vaihtelevia resursseja seurannan toteuttamiseen. Osalla on käytössään esimerkiksi oma lakitiimi tai muu asiantuntijaryhmä, joka vastaa lainsäädännön seuraamisesta. Tällöin paine yksilötason toimialaseurannalle ei välttämättä ole yhtä suuri kuin sertifikaateilla, joilla ei ole vastaavia resursseja. Rajalliset resurssit tekevät muutosten seuraamisesta ja niihin reagoimisesta hitaampaa ja vaativampaa kuin suuremmilla toimijoilla. Sen lisäksi, että toimialaseuranta auttaa sertifikaattiorganisaatioita niiden kehitystyössä, nähtiin se myös tärkeänä asiakasviestinnän kannalta. Toimialalla tapahtuvista muutoksista viestiminen asiakkaille koettiin tärkeäksi, sillä monilla asiakkailla ei ole omia resursseja tai riittävää asiantuntemusta itse seurata esimerkiksi EU:n lainsäädäntömuutoksia.

Näin sertifikaatit eivät ainoastaan reagoi ulkoisiin muutoksiin, vaan myös tukevat asiakkaidensa valmiutta sopeutua niihin.

Osa haastateltavista koki toimialaseurannan yksilötasolla haasteeksi. Vaikka haastateltavat ovat kaikki sertifikaattikentän asiantuntijoita, he kokevat joskus oman asiantuntijuutensa riittämättömäksi core -osaamisensa ulkopuolella. Erityisesti niin sanottujen pienten niche -sertifikaattien edustajien on oltava jatkuvasti valppaina ja pysyttävä muutosten perässä, ellei jopa askeleen edellä, voidakseen viestiä asiakkaillensa totuudenmukaisesti alan muutoksista, sillä näillä sertifikaateilla ei välttämättä ole taustallaan laajaa asiantuntijaverkostoa tai lakitiimiä. Haasteena ei ole ainoastaan oikean ja ajantasaisen viestinnän varmistaminen, vaan myös se, että sertifikaattien omat toimintamallit pysyvät linjassa muuttuvien sääntelyjen ja käytäntöjen kanssa.

Jos on vaikka ihan täysin puhtaasti ympäristömerkki vaikka tietynlaisille majoituksille, niin he on tottuneet toimimaan ympäristölakien kanssa, ja kun ne muuttuu, he on tottunut siihen ja on ketteriä siinä ja heillä on se asiantuntijuus siitä. Mut sitten jos yhtäkkiä tulee EU:sta joku kuluttajasuoja, joka vaatii sitä ja tätä, niin siellä saattaa ollakin semmoista harmaampaa aluetta, että mites tähän nyt sitten reagoidaan. (H4.)

Kun kehittämistarve on tunnistettu ja päätös kehittämisprosessin käynnistämisestä tehty, prosessille on tärkeää asettaa selkeä aikataulu (Font & Tribe, 2001, s. 89), jotta se ei veny kohtuuttoman pitkäksi. Sertifikaattiorganisaatiot voivat määrittää aikataulunsa itse, tai sen voi määrittää jokin ylempi taho, kuten omistajaorganisaatio. Annettu aika vaihtelee kehityksen laajuuden mukaan. Mitä isommasta kehitystyöstä on kyse sitä, enemmän aikaa sille varataan. Pienemmät kehitystoimet vievät puolestaan vähemmän aikaa eikä niille välttämättä ole erillistä aikataulua, sillä tällainen kehittäminen on usein jatkuvaa. Aikataulusta täytyy viestiä sidosryhmille, jotta he tietävät, missä aikataulussa prosessi etenee. Mikäli kehittämistoimien seuraukset edellyttävät sertifioituilta majoitusliikkeiltä reagoimista, on kohtuullista antaa riittävä ja realistinen siirtymäaika. Siirtymäajalla tarkoitetaan ajanjaksoa, joka alkaa uusien tai muutettujen toimintatapojen tai kriteerien voimaantulumisesta ja päättyy määräajan kuluttua, jolloin uudet tai muuttuneet toimintatavat tai kriteerit on otettava käyttöön. Majoitusyrityksiltä ei voida edellyttää välitöntä reagointia heti uudistusten voimaantulamisen jälkeen. Siirtymäaika toimii myös testausaikana, jonka puitteissa voidaan arvioida uudistusten ja muutosten toimivuutta käytännössä. Font ja Tribe (2001, s. 87; 95–97) sanovatkin, että testaus on tärkeää

sen varmistamiseksi, että alan keskeiset toimijat kykenevät täyttämään uudistusten ja muutosten tuomat vaatimukset. Eräs haastateltava kertoi, että siirtymäajan aikana saatu asiakaspalaute voi johtaa siihen, että kriteerejä vielä löysennetään tai tarkennetaan, vaikka ne onkin jo julkaistu. Vaikka siirtymäaika on aina osa prosessia, haastateltavat pitivät tärkeänä, että jo kehittämisvaiheessa käydään vuorovaikutusta asiakkaiden kanssa. Näin voidaan varmistaa, ettei olla tekemässä liian suuria muutoksia: *Matkailuyritysten kanssa käydään vuorovaikutusta ja varmistetaan, että ei harpata liian suuriin muutoksiin, ettei sitten olla yhtäkkiä tilanteessa, jossa asiakkaat ei pystykään täyttämään kriteeristöä* (H3).

Melkein kaikki haastateltavat peräänkuuluttivat sidosryhmien osallistamista kehittämisprosesseissa aivan kuten Font ja Tribe (2001) kirja-artikkelissaan *The Process of Developing an Ecolabel*. Ennen sidosryhmien osallistamista täytyy tunnistaa käynnissä olevan kehitysprosessin kannalta olennaiset sidosryhmät (Font & Tribe, 2001, s. 90). Haastateltavat tunnistivat olennaisiksi sidosryhmiksi asiakkaat, asiantuntijat ja viranomaiset kehitysprosessista riippumatta. Asiakkaat, asiantuntijat ja viranomaiset ovat siis aina keskeisiä sidosryhmiä kaikissa kehittämisprosesseissa, mutta prosessin luonne määrittää, mitkä asiantuntijat, viranomaiset ja asiakassegmentit ovat kulloinkin oleelliset:

Jos esimerkiksi kriteeristöpäivitys koskee vaikkapa eläimiä, niin siinä pitää huomioida sitten asiantuntijat, jotka oikeasti tietää näistä eläimistä, että mikä oikeasti edistää vaikkapa eläinten hyvinvointia ja mikä oikeasti on käytännössä mahdollista (H4).

Asiantuntijoiden roolia kehittämisprosesseissa korostettiin etenkin niissä tapauksissa, joissa kehitetään jotakin tiettyä asiantuntemusta vaativaa osa-aluetta. Osallistaminen nähtiin pitkälti vuorovaikutuksena sidosryhmien välillä. Tulee varmistaa, että kaikkia oleellisia sidosryhmiä kuullaan. Vuorovaikutuksen kerrottiin tapahtuvan isossa määrin kommenttikierrosten kautta, jolloin sidosryhmät saavat mahdollisuuden kommentoida suunniteltuja uudistuksia. Kolmen olennaisimmaksi koetun sidosryhmän lisäksi tärkeinä sidosryhminä pidettiin myös omistajatahoa, STF:ää ja auditioijia. Kehittämisprosessit yltyvät monesti yli kansallisten rajojemme. Näin on etenkin silloin, jos sertifikaatti toimii useammassa maassa kuin Suomessa. Tällöin huomioitavia sidosryhmiä on vielä enemmän, kun kansainväliset yhteistyökumppanit tulee ottaa huomioon.

Sidosryhmien osallistamisen lisäksi kehittämisprosessien kannalta tärkeäksi nähtiin prosessien avoimuus ja läpinäkyvyys. Avoimuus ja läpinäkyvyys saavutetaan selkeällä, totuudenmukaisella ja ymmärrettävällä viestinnällä. Vaikka kaikki sidosryhmät eivät haluaisikaan osallistua itse kehittämistyöhön, täytyy heidän silti olla tietoisia prosessin etenemisestä (Font & Tribe, 2001, s. 92). Avoimella viestinnällä vältetään konflikteilta ja asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä: *Jos siinä on se dialogi, että se jota suoraan ne sertifikaatin kriteeristöpäivitykset koskee, ymmärtää mistä se tulee, että jos ne ymmärtää sen, että se kehittääkin sitä niiden liiketoimintaa, jotta ne on valmiimpia kestävyysmurrokseen niin se on hirveän paljon helpompi hyväksyä* (H4). ISO14001-standardissa on määritelty, millaista viestinnän tulisi olla, jotta voidaan läpinäkyvästi ja avoimesti tiedottaa kehittämisprosesseihin liittyvistä seikoista. Myös Buckley (2002, s. 186) peräänkuuluttaa avoimuutta yhtenä neljästä keskeisestä tekijästä parhaan markkinavasteen saavuttamiseksi.

Se, että meillä on siinä kriteerikehitysvaiheessakin se avoin konsultaatio, niin se on kanssa osa sitä ISO-standardia (H5).

On hyvä myös tehdä vertailua muihin sertifikaatteihin kehittämisen yhteydessä, jotta ei mentäisi aivan väärään suuntaan valtavirrasta kehitystoimien kanssa. Tässä kontekstissa sertifikaatteja myöntävät tahot voisivat olla toistensa sidosryhmiä, vaikka haastateltavat eivät tätä maininneetkaan. Font ja Tribe (2001, s. 91) sanovatkin, että sertifikaattien on tärkeää hahmottaa oma sijoittumisensa alalla suhteessa muihin sertifikaatteihin sekä tunnistaa yhteistyömahdollisuudet muiden sertifikaattien välillä. Erityisesti STF-ohjelman kohdalla, vaikka se ei olekaan sertifikaatti, olisi tärkeää, että sertifikaatit ja STF-ohjelma tukisivat toisiaan eivätkä kehittyisi eri suuntaisesti. Yhteinen suunta vähentäisi päällekkäisyyksiä yritysten näkökulmasta, helpottaisi käytännön toteutusta ja vahvistaisi ja yhtenäistäisi kestävän matkailun edistämistä Suomessa. Visit Finland eli STF-ohjelman ylläpitäjä mainittiin haastatteluissa yhdeksi keskeiseksi sidosryhmäksi, mikä viittaa siihen, että näin jo saatetaan toimia.

Haastatteleman majoiusliikkeiden ja destinaatioiden edustajat kertoivat olevansa tyytyväisiä heidän käytössään olevan sertifikaatin viestintään. Tämä vahvistaa sitä, että kehittämisprosessien aikana prosesseista viestitään sidosryhmille avoimesti, eikä pelkästään väitetä näin tehtävän. Sekä majoiusliikkeiden että destinaatioiden edustajat eivät kuitenkaan olleet osallistuneet kehittämisprosesseihin kahdesta syystä: joko ei koettu tarvetta osallistua tai

ei tiedetty mahdollisuudesta osallistua. Ensimmäisen syyn voi tulkita siten, että mahdollisuus on ollut olemassa, mutta sitä ei ole koettu tarpeelliseksi käyttää. Toisen syyn tulkinta on hieman monimutkaisempi, sillä syy on ristiriidassa sen kanssa, että ollaan tyytyväisiä viestintään. On mahdollista, että kehittämisprosessien etenemisestä on viestitty avoimesti, mutta varsinaista mahdollisuutta osallistua ei ole ollut, jolloin siitä ei myöskään olla voitu viestiä. Destinaatioiden edustaja kertoi kuitenkin olevansa halukas osallistumaan kehittämiseen. Hän ehdotti, että sillä sertifikaatilla, joka heillä on, voisi olla jonkin näköinen asiakaskysely, jonka avulla kerättäisiin palautetta ja kehitysehdotuksia. Halukkuus osallistua kehittämiseen vahvistaa käsitystäni siitä, että osallistumismahdollisuutta ei aiemmin ole ollut.

Me ymmärretään, että sertifikaatti on sertifikaatti ja asiat ei muutu vaan siksi että me halutaan tai että mun hotellilla olisi jotain tarpeita, niin mä en ole semmoista osannut edes ajatella, että hotellina me voitaisiin haluta, että meidät otettaisiin erityisesti huomioon (H7).

On selvää, että sidosryhmien rooli kehittämisprosesseissa on olennainen, ja että haastattelemani sidosryhmät kokevat tulleen huomioituksi riittävän hyvin. Kuitenkin joidenkin mielestä sidosryhmät koostuvat usein samoista henkilöistä, jotka ovat pääosin matkailualan sisältä. Tämä trendi ilmeni, kun haastateltavat kertoivat tärkeimmistä sidosryhmistään. Toivottiin, että myös matkailualan ulkopuoliset sidosryhmät otettaisiin nykyistä paremmin huomioon, jotta näkökulmat eivät jäisi liian kapeiksi. Osa esitti myös, että kehitysprosessit eivät ole täysin avoimia. En ole aivan varma, mihin tällä viitattiin, mutta on todennäköistä, että prosessit eivät avaudu lainkaan niille, jotka eivät kuulu tärkeimpiin sidosryhmiin, kuten matkailijoille.

Buckley (2001, s. 24) toteaa, että sertifikaattien soveltaminen maailmanlaajuisesti yhtenäisesti on haastavaa, koska esimerkiksi tietyt kriteeristöön sisällytetyt asiat saattavat olla jo laissa vaadittuja joissakin maissa. Toisin sanoen, jos kaikilta majoitusliikkeiltä vaadittaisiin samaa tasoa, sertifioitujen ja sertifioimattomien majoitusliikkeiden erot olisivat epätasaisia eri maissa. Suomessa lähtökohtaisesti laki edellyttää jo paljon vastuullisuuden osalta, jolloin sertifioidun ja sertifioimattoman majoitusliikkeen ero on pienempi. Jossain toisessa maassa taas laki ei välttämättä vaadi juuri mitään, jolloin sertifioidun ja sertifioimattoman majoitusliikkeen ero on suurempi. Kehitettäessä kriteeristöjä haasteeksi mainittiinkin kriteeristön saaminen sellaiseksi, että se olisi vaikuttava kaikkialla. Korostettiin lokalisaation tärkeyttä aivan kuten Buckley (2002, s. 192). Haastateltavat kyllä kertoivat, että sertifikaatin sisällä on mahdollista olla eri vaatimustasoja eri maiden välillä, mutta se ei silti täysin poista tätä haastetta, koska aina täytyy

kuitenkin tehdä arvio kiristettävistä vaatimuksista. Tietenkin myös maan sisällä on eroja siinä, miten tiukkoina vaatimukset koetaan. Toisten mielestä on liian tiukkaa ja toisten mielestä liian löysää. On siis hyvin vaikea niin sanotusti miellyttää kaikkia. Tähän liittyen Kiukas (2023) osoitti tutkimuksellaan, että paikkasidonnaisuudella on merkittävä vaikutus sertifikaattien toimivuuteen. Mitä vahvempi paikkasidonnaisuus sitä heikompana sertifikaattien toimivuus koettiin.

5. KESTÄVYYSMUUTOSTEN VAIKUTUKSET SERTIFIKAATTEIHIN

Edellisessä luvussa käsittelin matkailualan sertifikaattien kehittämisprosesseja. Kuvasin muun muassa kehittämisprosesseihin osallistuvia sidosryhmiä ja niiden merkitystä prosessien etenemisessä. Lisäksi tarkastelin sertifikaattien valvontaa muun muassa kansainvälisten standardien näkökulmasta. Totesin, että kehittämisen tarve ilmenee usein silloin, kun vaatimuksiin ja sääntelyihin tulee muutoksia. Tämän luvun tavoitteena on vastata tutkimuksen toiseen ja osittain kolmanteen alatutkimuskysymykseen. Tulen analysoimaan sekä sitä, miten luvussa 2 esitellyt yksittäiset kestävyysmuutokset vaikuttavat sertifikaattikäytäntöihin että sitä, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia on havaittavissa sertifikaattien sopeutumisessa näihin muutoksiin.

Tutkielman toisessa luvussa kävi ilmi, että yksittäiset kestävyysmuutokset syntyvät yleensä kestävyyskeskustelujen ja riittämättömän valvonnan seurauksena. Muutokset voivat olla erilaisia tavoitteita, alan itsesääntelyä, vapaaehtoisia viitekehyksiä ja/tai lainsäädännöllisiä muutoksia. Sen lisäksi, että tarkastelen sitä, miten nämä muutokset ovat vaikuttaneet sertifikaatteihin, on myös tärkeää perehtyä siihen, mistä nämä muutokset ovat seurausta, eli kestävyyskeskusteluihin. Buckleyn (2002) kymmenvaiheisessa prosessissa tämän luvun teemat sijoittuvat prosessin vaiheisiin 7–9. Seitsemäs vaihe kattaa kestävyyskeskustelut, kun taas vaiheet 8 ja 9 käsittelevät kestävyystavoitteita ja -vaateita, eli yksittäisiä kestävyysmuutoksia. Kestävyysvaateet edustavat rakenteellista muutosta ja kestävyystavoitteet ja -keskustelut puolestaan kulttuurista muutosta. Rakenteellinen muutos näkyy lainsäädännön kautta, joka muuttaa sertifikaattien toimintamalleja ja luo uusia normeja. Kulttuurinen muutos puolestaan ilmenee arvojen, asenteiden ja käytäntöjen muuttumisena, kun majoitusyritykset ja matkailijat omaksuvat kestävyysedistämisen osaksi päätöksentekoa ja toimintaa.

Tuoreimmat sertifikaatteihin vaikuttavat kestävyysmuutokset ovat peräisin viime aikoina paljon tapetilla olleista kestävyyskeskusteluista liittyen sertifikaattien luotettavuuteen. Uusimmat muutokset ovat pitkälti vaateita. Viime vuosikymmenten aikana sertifikaattien määrä on ollut hurjassa kasvussa. On vaikeaa pitää lukua sertifikaattien tarkasta määrästä, sillä niitä tulee ja menee tasaisin väliajoin (Spittler & Haak, 2001, s. 213). Kun sertifikaatteja alkaa olemaan paljon, on kuluttajan yhä vaikeampi tietää, mitkä niistä ovat merkityksellisiä. Sertifikaattien ylitarjonta johtaa siis monesti sekaannukseen ja epäluottamukseen.

Useamman haastateltavan mukaan matkailualalla sekaannusta ja epäluottamusta ei koeta yhtä vakavaksi ongelmaksi kuin monilla muilla aloilla. Tilanne nähtiin esimerkiksi kosmetiikka- ja elintarvikealoilla pahempana. Yhdeksi syyksi tälle esitettiin se, että matkailualalla yritysten vastuullisuusväittämät ja -teot on helpompi konkreettisesti nähdä kuin edellä mainituilla aloilla. Tämän vuoksi sertifikaatteja ei välttämättä aina tarvita vastuullisuuden todentamiseen, jos matkailija voi itse havaita vastuullisen toiminnan. Esimerkiksi ripsivärin alkuperää on vaikea arvioida, mutta majoitusliikkeessä matkailija voi omin silmin nähdä työntekijän poimimassa pihalta omenoita, joista myöhemmin valmistetaan asiakkaille tarjottavaa omenamehua, joka on lähiruokaa parhaimmillaan. Ylipäätään valinnanvaraa sertifikaateista matkailualalla on haastateltavien mukaan vähemmän kuin muilla aloilla, mikä luonnollisesti vähentää sekaannuksen ja epäluottamuksen riskejä. Font (2001, s. 3) lisää tähän vielä, että ympäristön ollessa luonteva ja erottamaton osa monia matkailutuotteita ja -palveluita, vastuullisuusväittämien – erityisesti ympäristöön liittyvien – hyväksyttävyys matkailijoiden silmissä kasvaa.

Luottamusta sertifikaatteihin vertailtiin paitsi eri toimialojen, myös eri maiden ja maanosien välillä. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että tilanne Suomessa on parempi kuin monissa muissa maissa. Sen sijaan Euroopan tilanteesta oltiin hieman erimieltä. Osa koki, että Euroopassa luottamus sertifikaatteihin on korkealla tasolla, kun taas toiset olivat päinvastaista mieltä. Erilaiset näkemykset voivat johtua siitä, että luottamusta on tarkasteltu eri näkökulmista, esimerkiksi järjestelmien rakenteen, käytännön toimeenpanon, sertifikaattien laadun tai eri alueellisen kontekstin kautta. Tarkasteltaessa luottamusta sertifikaatteihin alueellisessa kontekstissa Font (2001) sivuilla 1–2 osoittaa, että niissä maissa, joissa ympäristöasioita arvostetaan enemmän, myös valvonta toimii tehokkaammin. Suomessa arvostetaan ympäristöasioita, jolloin meillä valvonta toimii tehokkaasti. Tämän takia Suomessa luottamus sertifikaatteihin ei ole yhtä huonolla tasolla kuin joissain muissa maissa.

Lainsäädännölliset muutokset

Sertifikaattien valvontamenetelmillä on suora vaikutus matkailijoiden luottamukseen (Font, 2001, s. 1). EU:ssa on havaittu, että kuluttajien on vaikea ymmärtää tuotteiden ja palveluiden vastuullisuutta kuvaavia lukuisia merkintöjä, mikä on heikentänyt kuluttajien luottamusta sertifikaatteihin (Green Claims). Toisin sanoen valvonnassa ei olla kaikilta osin onnistuttu. EU on reagoinut tähän tilanteeseen tehostamalla valvontaa uusien lainsäädäntötoimien avulla kuten vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivillä, josta käytetään myös nimeä viherpesudirektiivi,

viherväittämädirektiivillä ja kestävyysraportointidirektiivillä (CSRD). Nämä direktiivit olen esitellyt tarkemmin luvussa 2. Nämä kolme direktiiviä ovat osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa eli Green Dealia. Green Deal käynnistettiin vuonna 2019, ja sen tavoitteena on edistää Euroopan vihreää siirtymää siten, että Eurooppa olisi ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä (Euroopan vihreän kehityksen ohjelma). Ohjelma sisältää useita eri lainsäädäntöhankkeita, mutta tässä luvussa keskityn ainoastaan niihin, jotka ovat sertifikaattien kannalta olennaisimpia, ja jotka nousivat esiin tutkimusaineistossa. Näistä kolmesta direktiivistä eniten keskustelua haastatteluiden aikana syntyi viherväittämädirektiivistä. Myös kestävyysraportointidirektiivistä saatiin aikaan hyvää keskustelua, mutta ei yhtä paljon. Kuluttajansuojadirektiivistä käytiin vähiten keskustelua. Vaikka tarkoituksena oli myös keskustella jo tapahtuneista kestävyysmuutoksista ja niiden aiheuttamista vaikutuksista sertifikaatteihin, huomio tuntui haastateltavilla olevan todella paljon tulevassa. Tämä on ymmärrettävää, sillä elämme muutosten aikoja tällä hetkellä. Lisäksi haastateltavan työskentelyaika sertifikaattien parissa määrittelee paljon sitä, miten pitkälle menneisyyteen hän osaa kertoa tapahtuneista muutoksista.

Viherpesudirektiivin ja viherväittämädirektiivin vaikutukset sertifikaatteihin näyttäytyivät hyvin samansuuntaisina, sillä jälkimmäisenä mainittu direktiivi täydentää ensin mainittua. Viherväittämädirektiivistä eräs haastateltava totesi: *Se direktiivi on osittain luotu sen takia, että Euroopassa on satoja ympäristömerkintäjärjestelmiä, eli kaikennäköisiä sertifikaatteja, ja sitten jotkut on luonut niitä ihan omasta päästään, esimerkiksi että mä keksisin jonkun vihreän papukaijamerkin* (H6). Jatkossa yritysten tulee todentaa ympäristöväittämänsä, mikä käytännössä tarkoittaisi sitä, että akkreditoitu toimija tarkastaisi väittämät (Green claims). Akkreditoidulla toimijalla viitataan juuri muun muassa sertifikaatteihin, ja tämän takia viherväittämädirektiivi tulee vaikuttamaan niihin olennaisesti. Viherväittämädirektiivi tulee siis ottamaan kantaa harhaanjohtaviin ja perättömiin ympäristöväittämiin. On ollutkin jo korkea aika kiristää valvontaa, sillä viherväittämien valvonnan laiminlyönti asettaa epäedulliseen asemaan ne toimijat, jotka aidosti investoivat vastuullisuuteen (Font, 2001, s. 3).

Vielä lokakuussa 2025 viherväittämädirektiivi on edelleen valmisteilla. Tietoa siitä, miten direktiivi tultaisiin implementoimaan Suomen lainsäädäntöön, ei siis vielä ole. Sen sijaan viherpesudirektiivi on jo astunut voimaan, mutta sitä ei ole vielä implementoitu Suomen lainsäädäntöön. Näin ollen näiden direktiivien vaikutuksista sertifikaatteihin on toistaiseksi niukasti näyttää. Viherpesudirektiivissä tullaan ainakin määrittelemään sertifiointiprosessi, mikä haastateltavaani lainaten tarkoittaa sitä, että *se haastaa sitten sitä sertifikaattia*

varmistamaan, että heidän oma sertifiointijärjestelmä on sen direktiivin mukainen (H4). Varmuutta tulevasta ei ole, vaan haastateltavat esittivät ainoastaan omia näkemyksiään siitä, mitä näiden direktiivien toimeenpano voisi sertifikaattien kannalta tarkoittaa. Tästä epävarmuudesta huolimatta haastateltavilla oli hyvin samansuuntaisia käsityksiä tulevasta. Yhteinen näkemys on hyvä asia, sillä se luo selkeyttä ja ennakoitavuutta epävarmuuden keskelle. Koska haastateltavat ovat sertifikaattien asiantuntijoita, voidaan olettaa, ettei heidän arvelunsa todennäköisesti ole kovin kaukana siitä, mitä muutokset lopulta oikeasti tuovat mukanaan, etenkin näkemysten ollessa lähes yhteneviä.

Miltä tämä suurin piirtein yksimielinen tulevaisuus sitten näyttää? Ehkä tärkein huomio liittyy hieman aikaisemmin mainitsemaani akkreditointiin. Akkreditoinnilla tarkoitetaan toimijan pätevyyden toteamista. Haastateltavat kertoivat, että pysyäkseen tulevaisuudessa valideina, sertifikaattien täytyy olla EU:n alueella virallisesti hyväksyttyjä, eli soveltuvan akkreditointiviranomaisen akkreditoimia. Edellisessä luvussa kerroin siitä, miten GSTC on toiminut akkreditointiviranomaisena pikkuhiljaa kuitenkin menettäen asemaansa siinä. Eräs haastateltava kommentoikin, että *osittain tämä EU-regulaatio ajaa meitä samaan suuntaan mihin GSTC olisi voinut ajaa (H3)*. Yksityisten tahojen osallistumiselle sertifikaattien kehittämiseen on kaksi pääasiallista syytä. Toinen syy on aikaisemmin mainitsemani markkinaedun luominen näiden yksityisten tahojen viitekehyksiin kuuluville sertifikaateille. Toinen näistä syistä on viranomaisten viivyttäminen valvontaan puuttumisessa, sillä viranomaisten laatima sääntely voisi olla tiukempaa kuin yksityisten tahojen itsesääntely (Buckley, 2002, s. 188). Haastateltavan kommentin perusteella GSTC ei siis ole onnistunut pitämään viranomaisia poissa kuvioista, vaikka sillä olisi ollut siihen mahdollisuus.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ikään kuin ”löysät” sertifikaatit tulevat poistumaan markkinoilta direktiivien seurauksena. Löysillä sertifikaateilla tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaisia sertifikaatteja, jotka eivät tule saamaan akkreditointia. Akkreditoinnin epäämiselle voi olla useita syitä, kuten riippumattomuuden puute, läpinäkymättömyys tai puutteet prosesseissa ja osaamisessa. Tulevaisuudessa EU:n alueella tullaan todennäköisesti näkemään ainoastaan akkreditoituja, virallisesti hyväksyttyjä sertifikaatteja. Suomessa tämän toivottiin tarkoittavan myös sitä, että STF-ohjelma tekisi uudelleenarvioinnin siitä, mitkä sertifikaatit voidaan jatkossa hyväksyä ohjelman piiriin. Arvion tulisi perustua siihen, täyttääkö sertifikaatti EU-regulaation vaatimukset vai ei. Tämä kehitys nähtiin myönteisenä, sillä sen arvioitiin mahdollistavan matkailijoiden luottamuksen palautumisen sertifikaatteihin. Juuri

viherväittämien valvontamenetelmien tehokkuudella on suora vaikutus matkailijoiden luottamukseen viherväittämien osalta (Font, 2001, s. 1).

Muut näiden kahden direktiivin arvioidut muutokset liittyvät sertifiointiprosesseihin ja toimintamalleihin. Tärkeänä pidettiin esimerkiksi sitä, että EU-regulaation myötä hyväksytyt sertifikaatit huomioisivat kriteeristöissään kaikki kolme vastuullisuuden osa-aluetta: ekologisen, sosio-kulttuurisen ja taloudellisen. Vaikka kaikki kolme osa-aluetta otettaisiinkin huomioon, on olemassa riski, että sertifikaatit alkavat painottamaan enemmän ekologista vastuullisuutta erityisesti viherväittämädirektiivin seurauksena. Kun laki alkaa vaatimaan todisteita ympäristöväittämien tueksi, sertifikaattiorganisaatiot voivat joutua keskittämään resurssejaan enemmän ekologisen vastuullisuuden kriteereihin. Lisäksi haastateltavat pitivät huolestuttavana sitä, että tänä päivänä kaikki sertifikaatit eivät välttämättä edellytä auditointia lainkaan, tai että auditointi voidaan suorittaa etänä. Tähän toivottiin muutosta EU-regulaation myötä siten, että akkreditoinnin saaminen edellyttäisi paikan päällä toteutettua auditointia, jonka suorittaa riippumaton kolmas osapuoli. Lisäksi arvioitiin auditointivälien ja sertifikaattien voimassaoloajan lyhenevän tulevaisuudessa.

Kestävyysraportointidirektiivi (CSRD) ei kahden muun direktiivin tapaan suoraan sääntele tai ohjaa sertifikaatteja, vaan se on kehitetty puuttumaan riittämättömään, epäjohdonmukaiseen ja ei-digitaaliseen raportointiin. Monesti sertifikaatin saadakseen yrityksen on täytynyt raportoida kestävyystoimistaan, jolloin direktiivin laajat raportointivaatimukset vaikuttavat sertifikaatteihin epäsuorasti tässä ja seuraavissa kappaleissa esitellyllä tavalla. CSRD:n myötä yritysten raportointimäärän odotetaan kasvavan, ja pahimmassa tapauksessa se voi tarkoittaa kahteen kertaan tehtyä raportointia. Sellaisia asioita, joita ei ole ollut aiemmin tarpeen raportoida, tulee jatkossa sisällyttää raportointiin. Yritykset, joilla on käytössään sertifikaatti, joutuvat raportoimaan sekä CSRD:n tai VSME:n vaatimusten mukaisesti, että sertifikaattien omien vaatimusten mukaisesti. Raportoittavat asiat ovat usein kaiken lisäksi osittain samoja. Koska sertifikaatti ei kuitenkaan ole pakollinen olla, on esitetty huoli siitä, että osa yrityksistä saattaa luopua sertifikaateistaan vähentääkseen raportointivelvoitteitaan, jolloin sertifikaattiorganisaatiot menettävät asiakkaitaan. Pienet ja keskisuuret yritykset, joilla ei ole suurten yritysten kaltaisia resursseja raportointityöhön ovat todennäköisesti ensimmäisinä luopumassa sertifikaateistaan. Lisäksi haastateltavat nostivat esiin huolen siitä, että direktiivi saattaa lisätä tarpeetonta raportointia, ohjata huomiota pois yrityksen toiminnan kannalta olennaisista asioista ja vähentää käytännön tekemistä. Todettiin, että joissain yrityksissä raportointi ja käytännön toteutus voivat olla eri tahojen vastuulla, mikä saattaa johtaa

epäjohdonmukaisuuksiin: *On yrityksiä, jotka on hyviä raportoimaan, joissa on ihan eri taho raportoimassa kuin toteuttamassa, niin se toteutus voi olla jotain vähän shadyä ja raportoija on vaan hirveän hyvä* (H7). Raportointi toteutetaan ESG-raportointimallin mukaisesti, eli yritysten täytyy raportoida toiminnastaan ympäristöllisistä, sosiaalisista ja hyvän hallintotavan näkökulmista. ESG-lyhenne tulee sanoista *environmental, social ja governance*. Tästä huolimatta osa haastateltavista koki, että raportointi painottuu yhä muita osa-alueita enemmän ympäristöön liittyviin teemoihin.

Haastateltavat esittivät kollektiiviseen huoleen ratkaisuksi sen, että sertifikaatit voisivat jatkossakin toimia yritysten vastuullisuuden todentajina. Tällöin sertifikaatti itsessään voisi toimia riittävänä todisteena vastuullisuudesta, eikä erillistä CSRD:n tai VSME:n mukaista raportointia tarvittaisi. Tällä on potentiaalia lisätä sertifiointia hakevien yritysten määrää, etenkin niiden yritysten, jotka ovat CSRD:n piirissä tai joilta toimitusketju vaatii VSME:n mukaista raportointia. Mikäli raportointi kuitenkin olisi välttämätöntä, haastateltavat pitivät tärkeänä, että raportointivaatimukset ja sertifikaatin vaatimukset tukisivat toisiaan. Näin yritysten ei tarvitsisi raportoida samoja asioita kahteen kertaan eri tahoille. Direktiivi haastaa sertifiointijärjestelmiä kehittämään kriteeristöjään yhteensopivammiksi CSRD:n raportointivaatimusten kanssa. Integroitumalla osaksi EU:n kestävyysraportointidirektiiviä sertifikaatit voivat vahvistaa asemaansa. Majoitusliikkeiden edustaja suhtautui tähän ehdotukseen myönteisesti: *Se olisi kyllä todella toivottavaa, koska semmoinen raskas raportointi vaan raportoimisen takia ei hyödytä ketään* (H7).

EU:ssa on ilmeisesti tunnistettu kestävyysraportoinnin vaativuus, sillä kestävyysraportointidirektiiviin on ehdotettu kevennyksiä niin sanotun Omnibus-hankkeen kautta. Hankkeen tavoitteena on tehdä kestävyysraportoinnista tehokkaampaa ja vähemmän kuormittavaa. Tämän saavuttaakseen hanke tulee ensinnäkin poistamaan noin 80 % yrityksistä direktiivin soveltamisalasta. Sen sijaan yrityksille, jotka eivät kuulu raportoinnin piiriin, on laadittu vapaaehtoinen raportointistandardi (VSME). Lisäksi hankkeen tarkoituksena on yksinkertaistaa nykyisiä eurooppalaisia kestävä kehityksen raportointistandardeja (ESRS), joiden mukaisesti CSRD:n soveltamisalaan jäävien yritysten on raportoitava. On myös ehdotettu, että raportointivaatimuksen alkua lykättäisiin kahdella vuodella niille yrityksille, joiden oli määrä raportoida vuonna 2026 tai 2027. (Omnibus package.) Myös tästä Omnibus-hankkeesta oli puhetta joidenkin haastateltavien kanssa. He olivat sitä mieltä, että EU on hankkeen myötä *pistämässä kapuloita oman vastuullisuustyönsä rattaisiin* (H6). Haastateltavat ilmaisivat huolen, että hankkeen myötä ollaan menossa huonoon suuntaan jo vahvistetun

direktiivin heikentämisellä. Myös viherväittämädirektiivistä on huhuttu, että sen hyväksyminen EU:ssa on viivästynyt, koska direktiivin vaatimuksia harkitaan lievennettäviksi siten, etteivät ne koskisi pk-yrityksiä, sillä näiden yritysten sisällyttäminen direktiivin soveltamisalaan aiheuttaisi niille erittäin suuren hallinnollisen taakan (Segal, 2025).

Nämä kolme yllä esiteltyä direktiiviä ovat tavalla tai toisella kiristämässä vaatimuksia nykyisestä. Vaatimusten kiristäminen aiheuttaa sekä mahdollisuuksia että haasteita sertifikaattien sopeutumiseen uusiin vaatimuksiin. Tiukemmilla vaatimuksilla sertifikaatit voivat esimerkiksi paremmin olla tukemassa kestävyysmuutosta. Majoitusliikkeille, jotka pystyvät täyttämään tiukemmat vaatimukset, sertifikaatti voi tarjota kilpailuedun markkinoilla. Samaan aikaan sertifikaattiorganisaatiot voivat auttaa yrityksiä kaiken tämän muutoksen keskellä. Mikäli yrityksessä ei ole resursseja seurata itse esimerkiksi muuttuvaa lainsäädäntöä tai alan edistymistä, tekevät monet sertifikaatit sen asiakkaidensa puolesta. Majoitusliikkeiden edustaja totesikin, että on hyvä, *että joku meitä viisaampi on ajatellut asiaa ja luo meille semmoisen ohjeistuksen, että näin te toimitte* (H7). Vaikuttaa siltä, että kiristetyt vaatimukset aiheuttavat haasteita etenkin pienille yrityksille seuraavassa kappaleessa esitellyllä tavalla.

Kun vaatimuksia kiristetään, voi pienemmille yrityksille syntyä haasteita pysyä kiristyvien vaatimusten mukana. Vaikka yleensä sovelletaan jonkin pituista siirtymäaikaa, kiristyneet vaatimukset voivat silti olla pienten yritysten saavuttamattomissa. Kiristyvien vaatimusten lisäksi kasvava raportointi- ja todentamisvelvollisuus voivat koitua pienten yritysten syyksi jättäytyä pois sertifikaatin piiristä. Pienillä yrityksillä ei ole välttämättä riittävästi resursseja tai rahaa sertifikaattien kiristyvien vaatimusten täyttämiseen, raportointiin tai ympäristöväittämiensä todentamiseen. Niillä ei esimerkiksi ole erikseen vastuullisuusasioista vastaavaa henkilöä, kuten isoissa yrityksissä tänä päivänä alkaa olemaan, vaan työntekijät tekevät kaiken muun ohella sertifikaatin vaatimia toimia. Haasteena sertifikaateille tulee siis olemaan se, miten pienimmätkin toimijat saataisiin pidettyä mukana sertifioinnin piirissä.

Kestävyystavoitteet

Edellä käsitellyt direktiivit eli viherväittämädirektiivi, viherpesudirektiivi ja kestävyysraportointidirektiivi ovat lainsäädännöllisiä kestävyysmuutoksia. Lainsäädännöllisten muutosten lisäksi sertifikaatteihin vaikuttavat erilaiset kestävyystavoitteet. Vaikka tavoitteet monesti pohjautuvat lainsäädäntöön, käsittelen niitä tässä erillisinä ilmiöinä. Tavoitteiden edistäminen omalla toiminnalla ei ole yhtä velvoittavaa kuin lain noudattaminen,

mutta tavoitteet kuitenkin tarjoavat sertifikaateille viitekehyksen, jonka avulla sertifikaatit voivat arvioida esimerkiksi omien kriteeristöjensä vaikuttavuutta ja sitä, miten hyvin ne tukevat tavoitteiden saavuttamista.

Kestävän kehityksen tavoitteet eli SDG:t ovat matkailualan sertifikaatteihin vaikuttavista tavoitteista ilmeisimmät. Kun tavoitteet toimeenpantiin vuonna 2015, alkoivat monet sertifikaatit haastateltavien kertomien mukaan muokkaamaan kriteeristöjään paremmin tavoitteita tukeviksi. Vaikka kestävän kehityksen tavoitteet eivät ole erityisesti matkailualaa varten laadittuja, kestävä matkailu mainitaan suoraan kolmessa alatavoitteessa (8.9; 12b; 14.7). Lisäksi useat muut alatavoitteet liittyvät matkailualaan epäsuorasti, vaikka matkailua ei niissä erikseen mainita. Yhdenmukaisuus kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa vahvistaa sertifikaattien vertailtavuutta, uskottavuutta ja läpinäkyvyyttä niin kuluttajien kuin sidosryhmienkin näkökulmasta. Moni sertifikaatti on perinteisesti painottanut vain ympäristöasioita, mutta kestävän kehityksen tavoitteet auttavat huomioimaan aiempaa paremmin myös sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet. Lisäksi ne auttavat tekemään jokaisen osa-alueen sisällä sisällöstä moniulotteisempaa. Esimerkiksi ekologisen vastuullisuuden osalta ilmastonäkökulmaa on laajennettu ja syvennetty aiempaa enemmän. Osa ennen pelkästään ekologiseen vastuullisuuteen puuttuva sertifikaatti on kestävän kehityksen tavoitteiden myötä laajentanut kriteeristöjään puuttumaan myös muihin vastuullisuuden osa-alueisiin, jolloin ne eivät enää ole ympäristömerkkejä vaan sertifikaatteja. Tavoitteiden toimeenpano on myös saanut aikaan sen, että edelleen puhtaasti ympäristömerkkeinä pysyneet sertifikaatit ovat alkaneet tarjoamaan materiaaleja asiakkailleen myös muiden kestävyiden osa-alueiden kehittämisen tueksi.

Vaikka kestävän kehityksen tavoitteet ovat lisänneet huomiota muihin vastuullisuuden osa-alueisiin ekologisen vastuullisuuden lisäksi, useamman haastateltavan mukaan sosiaalinen vastuullisuus ei ole vielä samalla tasolla kuin ekologinen vastuullisuus. Myöskään taloudellinen vastuullisuus ei haastateltavien mukaan ole vielä niin selkeästi esillä. Herää kysymys, miksi kehitys ei ole edennyt tasaisemmin kaikilla osa-alueilla, vaikka siihen on ollut edellytyksiä. Haastateltavat kertoivat, että vastuullisuustyö on useimmilla aloilla aloitettu ympäristöasioista, ja vasta sitten, kun ne on saatu paremmin hallintaan, huomio on alkanut siirtyä myös sosiaalisiin ja taloudellisiin kysymyksiin. Haasteena on ollut kaikkien osa-alueiden rinnakkainen kehittäminen, ehkä resurssien rajallisuuden tai tiedon puutteen vuoksi.

Kestävän kehityksen tavoitteiden lisäksi haastateltavat mainitsivat myös Suomen ilmastotavoitteet ja biodiversiteettitavoitteet, jotka niin ikään on huomioitu joidenkin sertifikaattien kriteeristöissä siten, että ne tukevat näiden tavoitteiden saavuttamista. Näiden tavoitteiden huomioiminen on oleellista, koska sertifikaatit toimivat käytännön työkaluina, joilla ohjataan yrityksiä ja matkailutoimialaa kohti kestävämpää tulevaisuutta, johon päästään saavuttamalla erilaisia tavoitteita. Lisäksi joissain sertifikaateissa on otettu kriteeristöissä huomioon planetaariset rajat etenkin ilmastonmuutoksen, maankäytön, makean veden ja biodiversiteetin osalta.

Tässä yhteydessä on syytä mainita vielä GSTC, vaikka siitä oli jo puhetta edellisessä luvussa. Kun GSTC perustettiin vuonna 2010 sertifikaatteja valvovaksi toimijaksi, monet sertifikaatit asettivat tavoitteekseen täyttää sen vaatimukset. Tämä tavoite nähtiin merkittävänä, sillä GSTC toimii eräänlaisena matkailualan itsesääntelymekanismina. Tavoitteen saavuttaakseen täytyi kehittää omaa toimintaa. Samankaltaista tavoiteasetantaa voidaan havaita myös kansallisella tasolla. Suomessa toimiva STF-ohjelma toimii vastaavana tavoitteita asettavana itsesääntelymekanismina. Sertifikaatit pyrkivät siihen, että ne olisivat tässä ohjelmassa hyväksytyjä, sillä hyväksynnällä on merkittävä vaikutus niiden näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen. Ilman ohjelman hyväksyntää on todennäköisesti vaikeampi saada sertifioitavia asiakkaita, sillä majoitusyritykset tavoittelevat yleensä ohjelman kautta saatavaa STF-merkkiä. Lisäksi, jos sertifikaattia ei ole hyväksytty osaksi ohjelmaa, sitä saatetaan pitää vähemmän luotettavana.

Sertifikaattien edustajille edellä esitetyt muutokset ovat helposti tunnistettavissa, sillä he ovat itse olleet mukana kehittämässä sertifikaatteja näiden muutosten pohjalta. Vaikka heille muutokset näyttäytyisivät merkittävinä, eivät muutokset kuitenkaan aina näy samalla tavalla kaikille, esimerkiksi majoitusyrityksille. Joissain tapauksissa muutoksia ei välttämättä huomata lainkaan kuten majoitusliikkeen edustaja kuvaili: *Suoraan sanottuna ei hirveästi ole kyllä huomannut, että näin jälkikäteen pystyisin edes sanomaan, mitä muutoksia on (H7)*. Hänen mukaansa muutoksia ei ole huomattu, koska ne on onnistuttu integroimaan osaksi sertifikaattikokonaisuutta niin saumattomasti. Yrityksen ei ole tarvinnut itse perehtyä muutoksiin, sillä sertifikaatti ohjeistaa, miten niiden mukaisesti toimitaan. Totesin tutkielman toisessa luvussa, että muutokset voivat tapahtua hitaasti, nopeasti tai jopa huomaamatta. Analyysini osoittaa, että muutosprosessin luonne riippuu osittain siitä, keneltä asiaa kysytään.

Muut muutokset sertifikaatteihin, jotka majoitusliikkeiden ja/tai destinaatioiden edustajat kertoivat itse havainneensa, eivät suoraan ole peräisin yllä mainituista muutoksista. Yksi havaittu muutos oli digitalisaatio. Sertifikaattihakemukset eivät enää ole paperisia, vaan hakemukset tehdään verkossa sähköisellä alustalla. Digitalisaation kehitys on välttämätöntä EU-regulaation näkökulmasta, sillä kestävyysraportointidirektiivi edellyttää raportointia digitaalisessa muodossa. On hyvä, että digitalisaatiota on kehitetty vuosien saatossa, sillä ilman digitalisointia sertifikaatit jäisivät irrallisiksi, manuaalisiksi järjestelmiksi, joita ei voisi integroida kestävyysraportointiin. Kestävyysraportointidirektiivin ollessa varsin tuore, ei digitalisaation kehitys ole kuitenkaan seurausta siitä. Toinen havaittu muutos on hiilijalanjäljen laskeminen. Kerrottiin, ettei sitä ole aiemmin edellytetty, mutta nykyään se sisältyy monien sertifikaattien edellytyksiin. Yhtenä syynä tälle on ollut ilmeisesti pyrkimys kannustaa yrityksiä vähentämään hiilidioksidipäästöjään, jotta oltaisiin askelta lähempänä esimerkiksi ilmastotavoitteen saavuttamista. Tämä muutos voi olla peräisin yllä mainituista muutoksista. Auditointikäytännöt olivat kolmas havaittu muutos. Lisäksi oltiin huomattu, että auditointeja toteutetaan yhä enemmän kolmannen osapuolen toimesta paikan päällä. Tämä kehityssuunta on todennäköisesti vahvistumassa entisestään uuden EU-regulaation myötä.

Kestävyyskeskustelut

Kestävyyskeskustelut vaikuttavat sertifikaatteihin, sillä ne voivat johtaa lainsäädännöllisiin toimiin, kuten kävi sertifikaattien luotettavuutta koskevassa keskustelussa. Niin tieteelliset kuin julkiset keskustelut tuovat näkyväksi puutteet ja ristiriidat kestävyysedistämisen, jotka synnyttävät tarpeen sääntelylle. Asiaa voidaan kuitenkin tarkastella toisesta näkökulmasta nimittäin arvojen ja asenteiden näkökulmasta. Muutokset asenteissa ja arvoissa ovat kulttuurista muutosta. Kestävyyskeskustelut herättävät niin matkailijoissa kuin matkailuyrityksissäkin pohdintaa omasta roolista kestävyysmurroksessa ja omasta suhtautumisesta erilaisiin kestävyyttä edistäviin keinoihin, esimerkiksi sertifikaatteihin. Eräs haastateltava kertoi kahdesta kyselytutkimuksesta, joista ensimmäisessä 75 % matkailijoista kertoi haluavansa matkustaa vastuullisemmin, kun taas toisessa vain 25 % kertoi todellisuudessa tehneensä matkaansa liittyvät valintansa vastuullisuuden perusteella. Ei käynyt ilmi, mistä tutkimuksista oli tarkalleen kyse, mutta sama on havaittavissa esimerkiksi OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) raportista, jonka mukaan matkailijoiden aikomusten ja tekojen välinen kuilu on huomattava (Varazzani, Sullivan-Paul & Tuomaila, 2023, s. 8). Yksi tapa matkustaa vastuullisemmin on valita majoituspaikoiksi sertifioituja kohteita.

Haastateltavat, erityisesti majoitusliikkeiden ja destinaatioiden edustajat, kokivat kiinnostuksen kasvun sertifikaatteja kohtaan hyvin maltillisena matkailijoiden keskuudessa. Tämä oli aluksi yllättävää, sillä esimerkiksi *Matkailunkestävä Suomi?* -teoksessa Aarras toteaa matkailijoiden olevan entistä tietoisempia omista ympäristövaikutuksistaan (Aarras, 2023, s. 348). Buckley (2002, s. 185) kuitenkin täydentää tätä näkökulmaa toteamalla, että vaikka ympäristöhuoli on maailmanlaajuisesti merkittävä, ympäristötietoisuuden lisääntyminen ei välttämättä johda sertifioitujen majoituskohteiden kysynnän kasvuun matkailijoiden keskuudessa. Kiinnostus omista ympäristövaikutuksista ei aina näy sertifikaattien perusteella tehtyinä valintoina, vaan matkailijat voivat seurata ja arvioida omia vaikutuksiaan myös muilla tavoin. Puhakan ja Siikamäen (2012) tutkimuksen tuloksien perusteella ei voida osoittaa, että sertifikaateilla olisi isoa vaikutusta matkailijoiden valintoihin (Puhakka & Siikamäki, 2012, s. 70).

Haastattelemani destinaatioiden edustaja kertoi, ettei hänen destinaatiossaan olla havaittu matkailijoiden kasvavaa kiinnostusta sertifikaatteja kohtaan. Hän kuitenkin kertoi kuulleensa toisen destinaation edustajalta, että erityisesti saksalaiset matkailijat edellyttävät kohteelta STF-merkkiä vieraillakseen siellä. Hänen mukaansa ulkomaalaiset matkailijat vaikuttavat kiinnittävän sertifikaatteihin enemmän huomiota kuin suomalaiset matkailijat, ainakin toistaiseksi. Kyseinen destinaatio ei ole vielä saanut STF-destinaatiomerkkiä, mutta tekee parhaillaan aktiivisesti töitä sen saavuttamiseksi. Tässä mielessä on positiivista, ettei merkin puuttuminen ole vielä näkynyt matkailijamäärissä. Merkin saamisen jälkeen olisi mielenkiintoista seurata, lähtevätkö matkailijamäärät kasvuun esimerkiksi juuri saksalaisten matkailijoiden osalta. On myös hyvä huomioda, että kyseessä on suhteellisen pieni kohde, mikä voi vaikuttaa siihen, miten helposti muutokset matkailijoiden kiinnostuksessa ylipäättään havaitaan. Suuremmissa destinaatioissa tilanne saattaa olla erilainen.

Majoitusliikkeiden edustajan mukaan on vaikea saada selville, millä perusteilla matkailijat valitsevat majoituspaikkansa. Siitä huolimatta hänen edustamassaan majoitusliikkeessä uskottiin vahvasti siihen, että sertifikaatin merkitys valintakriteerinä on kasvanut yksittäisten matkailijoiden keskuudessa. Sen sijaan sertifikaatin kysynnän kasvu on ollut selkeästi havaittavissa yritysasiakkaiden kohdalla.

Kun yrityksille alkaa tulla erilaisia sertifikaatteja ja tavoitteita mitä he lähtee viemään eteenpäin, niin sittenhän he alkaa havahtumaan siihen, että hetkinen me halutaankin toimia sellaisten yritysten kanssa, jotka myös vie asioita samaan suuntaan kuin me, niin silloin

yritysasiakkaathan on ruvennut ihan tosi paljon enemmän varmistaa onhan sertifikaatteja ja enemmän ja enemmän tulee meitä kohtaan odotuksia (H7).

Buckley (2002, s. 186) toteaaakin, että kun sertifikaatit alkavat olemaan arkipäivää alasta riippumatta, vaatimukset yrityksiä kohtaan kasvavat. Kyseinen haastateltava työskentelee isossa majoitusliikkeessä, jossa yritysasiakkaita käy paljon. Yksittäiset matkailijat ovat sekä suomalaisia että ulkomaalaisia. Tässäkin on hyvä huomioda, että tilanne saattaa olla erilainen pienemmissä, erityyppisissä tai eri puolella Suomea sijaitsevista majoitusliikkeissä.

Haastateltavien mukaan majoitusyritysten kiinnostus sertifikaatteja kohtaan puolestaan on ollut kasvussa viime vuosina. Sen sijaan näkemykset kiinnostuksen taustasyistä vaihtelivat. Haastatteluissa pohdittiin, onko sertifikaatin hankkiminen yrityksille itseisarvo vai välinearvo. Itseisarvolla tässä tapauksessa tarkoitetaan sitä, että sertifikaatti hankitaan, koska yritys haluaa aidosti kehittää ja todentaa omaa vastuullisuustyötään. Välinearvolla taas viitattiin siihen, että sertifikaatti halutaan hankkia, jotta voitaisiin saada STF-merkki ja sitä kautta edistää muun muassa kansainvälistä kilpailukykyä ja markkina-asemaa. Visit Finland on itse sanonut, että priorisoi merkin saaneita yrityksiä tarjoamalla heille lisänäkyvyyttä Visit Finlandin viestinnässä (Visit Finland uutinen 01.09.2025). Välinearvona voi olla myös se, että sertifikaatin omaaminen näyttää paremmalta kuin se, että sertifikaattia ei olisi. Hieman vajaa puolet haastateltavista uskoi yrityksen hankkivan sertifikaatteja ensisijaisesti ”oikeista syistä” eli vastuullisuusnäkökulmasta. Reilu puolet ei pitänyt mahdottomana ajatuksena, että STF-merkki olisi suurin syy sertifikaattien kiinnostuksen kasvuun majoitusyritysten keskuudessa. Näkemysten eroavaisuudet voivat johtua sertifikaattien välisistä kriteeristöeroista. Jos yritys hakee sellaista sertifikaattia, jonka vaatimustaso on korkea, sillä on todennäköisesti aito halu kehittää vastuullisuutta, vaikka saattaisi myös haluta STF-merkin. STF-merkin kun voi saada myös hankkimalla sellaisen sertifikaatin, jonka kriteerit eivät ole niin tiukat.

6. YHTEENVETO

Tämä tutkimus on tuottanut uutta tietoa sertifikaateista tarkastelemalla niitä näkökulmasta, josta ei ole tehty aiempaa tutkimusta. Olen kuvannut sitä, miten yksittäiset kestävyysmuutokset vaikuttavat sertifikaatteihin. Lisäksi olen lisännyt ymmärrystä sertifikaattien kehitysprosesseista eli siitä, miten sertifikaatteja muokataan erilaisten muutosten seurauksena. Huomiota olen kiinnittänyt myös haasteisiin ja mahdollisuuksiin, joita on havaittavissa sertifikaattien sopeutumisessa muutoksiin. Tulokset osoittavat, että sertifikaatit toimivat merkittävänä välineenä kestävän matkailun ja sitä kautta kestävän kehityksen edistämiseksi, ja että niiden vaikuttavuus riippuu pitkälti siitä, miten ne sopeutuvat muutoksiin. Hyvä lause kiteyttämään koko tutkimukseni keskeisen ajatuksen on seuraava: Yhteiskunnalliset järjestelmät ovat dynaamisia, mikä tarkoittaa sitä, että muutos järjestelmän yhdessä osassa vaikuttaa aina järjestelmän muihin osiin (Wennberg ym., 2021, s. 9). Sertifikaatit ovat osa yhteiskunnallista järjestelmää, joka muuttuu jatkuvasti erilaisten poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten tekijöiden vaikutuksesta. Kun järjestelmässä tapahtuu muutos, esimerkiksi uusi lainsäädäntö, se heijastuu väistämättä myös sertifikaatteihin.

Ensimmäinen käsittelemäni teema oli sertifikaattien kehittämisprosessit, ja yhtäläisyyksiä tähän teemaan liittyvien kysymysten vastausten välillä oli hyvin paljon. Analyysin perusteella voidaan todeta, että prosessit, joilla sertifikaatteja kehitetään, ovat systemaattisia. Prosessit tieteenkin hieman vaihtelevat sertifikaattien välillä, mutta ovat pääpiirteittäin samanlaisia. Kehittämisprosessi käynnistyy kehittämistarpeen kartoittamisella, ja mikäli kehittämistarpeita ilmenee, määritellään tavoitteet ja aikataulu. Keskeisten sidosryhmien osallistaminen on tärkeää, ja heille täytyy antaa mahdollisuus vaikuttaa lopputulokseen. Erityisesti oikeanlaisten asiantuntijoiden merkitystä yhtenä sidosryhmänä korostettiin. Lopuksi tulee antaa kohtuullinen siirtymäaika uusien vaatimusten käyttöönotolle. Kehittämisprosesseissa korostuu avoimuus ja läpinäkyvyys. Avoin viestintä ja läpinäkyvyys lisäävät luottamusta ja estävät ristiriitoja etenkin silloin, kun tehtävät muutokset vaikuttavat suoraan sertifioituihin majoitusliikkeisiin. Sertifikaattiorganisaatioilta odotetaan selkeää viestintää prosessien etenemisestä, muutosten perusteista ja sidosryhmien vaikuttamismahdollisuuksista. Tutkimustulokset osoittavat, että sertifikaattiorganisaatioiden viestintään ollaan pääsääntöisesti tyytyväisiä. Sertifikaattien kehittäminen perustuu monilähteiseen tietoon, joka yhdistää kansainväliset standardit, tieteellisen tutkimuksen, lainsäädännön, sidosryhmäkuulemiset ja käytännön kokemuksen. Kaiken kaikkiaan sertifikaattien kehittäminen on jatkuvaa, ja prosesseissa korostuu ketteryys ja pitkäjänteinen suunnittelu.

Näitä monitasoisia ja vuorovaikutteisia kehittämisprosesseja ohjaavat sekä yksityiset tahot kuten ISO ja GSTC, että viranomaiset kuten EU. ISO-standardit tarjoavat rakenteen ja menettelytavat sertifikaattien kehittämiseen, GSTC määrittää kestävyysvaatimuksia matkailualalla ja viranomaiset puolestaan ohjaavat kehittämistä lainsäädännön ja strategisten tavoitteiden kautta. Kehittämisprosessit ovat melko samankaltaisia eri sertifikaattien välillä juuri näiden toimijoiden vaikutuksesta. Kun tarjotaan selkeät toimintaohjeet ja tavoitteet, sertifikaattiorganisaatiot monesti tarttuvat niihin voidakseen varmistaa oman toimintansa asianmukaisuuden, vaikka ohjeet eivät olisikaan lainsäädännöllisesti velvoittavia. Lisäksi näiden vapaaehtoisten ohjeiden ja tavoitteiden noudattaminen on välttämätöntä, jotta matkailijat voivat luottaa sertifikaatteihin.

Sertifikaattien kehittämisprosessit saavat usein alkunsa uusista vaatimuksista, kuten lainsäädännöllisistä muutoksista, joihin olen tutkielmassa viitannut yksittäisinä kestävyysmuutoksina. Kestävyysmuutokset muodostivat tutkimuksen toisen keskeisen teeman. Muutos on luonteenomaista matkailulle (Butler, 1980, 2012, Saarinen, 2017, s. 43 mukaan), ja muutokset heijastuvat väistämättä myös sertifikaatteihin. Jatkuva muutos lisää sertifikaattien kehittämisen monimutkaisuutta ja edellyttää sertifikaateilta joustavuutta ja sopeutumiskykyä muutoksiin. Yksittäiset kestävyysmuutokset vaikuttavat matkailualan sertifikaatteihin monin tavoin sekä rakenteellisesti että kulttuurisesti. Rakenteelliset muutokset, kuten uudet direktiivit, pakottavat sertifikaatit mukautumaan kiristyviin vaatimuksiin, kun taas kulttuuriset muutokset muokkaavat sertifikaattien roolia ja merkitystä alan sisällä lisääntyneiden kestävyyskeskusteluiden ja muuttuvien asenteiden myötä. Lisääntyneet kestävyyskeskustelut ovatkin saaneet aikaan viime vuosien merkittävimmät yksittäiset kestävyysmuutokset. Yksittäisten kestävyysmuutosten vaikutukset ovat monitasoisia. Niillä pyritään yhtenäistämään, strukturoimaan ja lisäämään läpinäkyvyyttä sertifikaattikentällä. Muutokset voivat olla konkreettisia muutoksia, kuten digitalisaation lisääntyminen, mutta toisaalta myös näkymättömämpiä muutoksia, joita kaikki eivät aina edes huomaa. Viimeaikaiset yksittäiset kestävyysmuutokset ovat vaikuttaneet sertifikaatteihin erityisesti siten, että niiden kriteeristöjä on muokattu huomioimaan aiempaa kattavammin kaikki vastuullisuuden osa-alueet. Lisäksi muutokset ovat vaikuttaneet siihen, miten ylipäätään sertifikaatti määritellään ja mitä niiltä edellytetään toimiakseen. Kestävyysmuutokset luovat matkailualan sertifikaateille sekä paineen uudistua että mahdollisuuden vahvistaa asemaansa vastuullisuuden varmentajina.

Kolmantena teemana käsittelin haasteita ja mahdollisuuksia, joita sertifikaattien kehittämisessä ja sitä kautta muutoksiin sopeutumisessa oli havaittavissa. Yksittäiset kestävyysmuutokset edellyttävät sertifikaateilta nopeaa reagointia muuttuvien vaatimusten tai tavoitteiden kanssa ajan tasalla pysymiseen. Haasteita kehittämisessä ja sopeutumisessa aiheuttavat ennen kaikkea ohjauksen monitasaisuus, resurssien epätasaisuus eri toimijoiden välillä, lokalisaatio ja uskottavuuden ylläpitäminen. Kilpailevia ohjaavia viitekehyksiä on monia, ja joudutaan tarkkaan miettimään, mitä niistä noudatetaan. Asiantuntijuus/osaaminen sertifikaattikentällä on dynaamista ja vaatii jatkuvaa oppimista ja valppautta eikä se aina jakaudu tasaisesti. Myös raha on sellainen resurssi, joka ei myöskään jakaudu tasaisesti, ja jonka niukkuus voi vaikuttaa suurestikin mahdollisuuksiin sopeutua. Lokalisaation näkökulmasta joudutaan tasapainottelemaan yhtenäisyyden ja toisaalta joustavuuden välillä. Mahdollisuudet puolestaan liittyvät yhteistyöhön eri toimijoiden välillä, kestävyiden jatkuvaan kehittämiseen ja markkina-arvon ja uskottavuuden kasvuun. Miltei kaikki haastateltavat olivatkin sitä mieltä, että sertifikaatit tulevat tulevaisuudessa vahvistamaan asemaansa uusimpien muutosten myötä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kestävyysmuutokset haastavat matkailualan sertifikaatteja uudistumaan ja vahvistamaan uskottavuuttaan. Vaikka kehittämiselle on haasteensa, samalla on myös mahdollisuus rakentaa entistä yhtenäisempiä, läpinäkyvämpiä ja vaikuttavampia sertifiointijärjestelmiä, mikä tukee matkailualan panosta yhteiskunnallisessa kestävyysmuutoksessa.

Kaikki tämä on johtanut siihen, että sertifikaatit ovat sopeutuneet kestävyysmuutokseen hyvin. Ne on kuitenkin kehitetty nimenomaan edistämään kestävyttä. Kun puhutaan yksittäisistä kestävyysmuutoksista, tähän mennessä sertifikaatit ovat osoittaneet hyvää sopeutumiskykyä vallitseviin kestävyysmuutoksiin, vaikka kaikki tähänastiset muutokset eivät olekaan olleet nimenomaisesti sertifikaatteja varten tehtyjä. Parhaillaan käynnissä olevien muutosten osalta on vielä vaikea arvioida, miten sertifikaatit tulevat niihin sopeutumaan, sillä vastaavanlaisia muutoksia ei ole aiemmin koettu. Ison kuvan kestävyysmuutokseen sopeutuminen edellyttää sertifikaateilta joustavuutta, jatkuvaa toimialaseurantaa ja ennakointia hyödyntäen tutkimustietoa, eri viitekehyksiä sekä sidosryhmien kokemuksia. Käytännössä sopeutuminen tarkoittaa kriteerien ja toimintamallien päivittämistä vastaamaan uusia lainsäädännöllisiä, poliittisia ja yhteiskunnallisia vaatimuksia. Jotta kriteerit ja toimintamallit saadaan vastaamaan uusia vaatimuksia, täytyy sertifikaatteja kehittää kuvailemieni kehitysprosessien mukaisesti. Rakenteellisella tasolla sopeutuminen voi tarkoittaa uusien indikaattoreiden, mittaristojen tai ohjeistusten käyttöönottoa. Kulttuurisella tasolla se voi tarkoittaa painopisteen siirtymistä esimerkiksi ympäristövastuusta sosiaaliseen vastuuseen tai päinvastoin. Se, miten hyvin

sertifikaatti sopeutuu muuttuviin olosuhteisiin ja vaatimuksiin, määrittelee hyvin pitkälle niiden vaikuttavuutta ja tulevaisuutta. Sopeutumista voidaan pitää onnistuneena, jos sertifikaatti pysyy uskottavana, saavutettavana ja merkityksellisenä osana matkailualan kestävästä kehitystä. Odotettavissa on, että ne sertifikaatit, joilla on riittävästi resursseja seurata lainsäädännön ja toimialan kehitystä sekä tehdä tarvittavia muutoksia, sopeutuvat paremmin kuin ne, joilla tällaisia resursseja ei ole. Muutokseen sopeutumisen lisäksi sertifikaattien tulee ylläpitää muutosta. Kestävyys näyttäytyy sertifikaattien kautta jatkuvana prosessina eikä niinkään jonain tilana, joka voitaisiin täysin saavuttaa.

Kokonaisuudessaan koen, että tutkimukseni oli onnistunut ja vastasi hyvin asettamiini tavoitteisiin. Haastattelemani asiantuntijat olivat tarkoituksenmukainen valinta, sillä laaja asiantuntijajoukko mahdollisti aiheen tarkastelun useasta eri näkökulmasta. Tämä monipuolisuus toi esiin asioita, joita ei olisi välttämättä noussut esiin suppeammalla aineistolla. Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä mahdollisti vuoropuhelun haastateltavien kanssa, mikä oli keskeinen osa tutkimustani ohjaavaa osallistavaa paradigmaa. Haastattelukysymykset (ks. liite 2) oli muotoiltu avoimiksi, mikä ohjasi haastateltavia pohtimaan ja perustelemaan näkemyksiään mahdollisimman laajasti sen sijaan, että vastaukset olisivat rajoittuneet kyllä/ei muotoon. Myös päätös toteuttaa tutkimus anonymisti oli perusteltu: Se todennäköisesti lisäsi haastateltavien avoimuutta ja mahdollisti kriittisempienkin näkemysten esiin tuomisen ilman pelkoa tunnistettavuudesta. Vaikka aiempi sertifikaatteja koskeva tutkimus on pitkälti painottunut määrällisiin menetelmiin, laadullinen menetelmä sopi tähän tutkimukseen paremmin. Laadullinen sisällönanalyysi mahdollisti syvällisemmän ymmärryksen siitä, miten asiantuntijat kokevat sertifikaattien roolin kestävyysmuutoksessa. Menetelmä toi esiin asioita, joita määrällisillä menetelmillä ei tavoiteta. Teoreettinen viitekehys oli tutkimuksen kannalta toimiva. Se auttoi ymmärtämään sertifikaattien ja kestävyysmuutoksen välistä yhteyttä sekä tarkastelemaan sertifikaatteja laajempänä yhteiskunnallisena ilmiönä, eikä pelkästään yksittäisinä ilmiöinä. Tutkimuksen suurin rajoite liittyy aineiston tulkintaan. Koska tutkimustulokset ovat omaa tulkintaani aineistosta, on mahdollista, että osa haastateltavien merkityksistä on välittynyt hieman eri tavalla, kuin mitä he itse ovat tarkoittaneet. Tämä on kuitenkin laadulliselle tutkimukselle tyypillistä eikä se heikennä tulosten laatua, sillä tutkimuksen tarkoituksena ei ollut yleistää, vaan ymmärtää aihetta syvällisemmin. Lisäksi on huomioitava, että osa tutkimuksessa käsitellyistä teemoista, eli uuden EU-lainsäädännön vaikutukset, ovat vielä kehitysvaiheessa, ja siten niiden vaikutukset ovat ainoastaan spekulointia. Tutkimustani vaikeutti myös aiemman aiheeseen liittyvän tutkimuksen

olemattomuus, sillä en voinut vertailla johtopäätöksiä aikaisempiin tutkimuksiin enkä sitouttaa analyysia aiempaan tutkimukseen.

Jatkotutkimusta tarvitaan erityisesti tulevien EU-direktiivien ja sääntelymuutosten vaikutusten arvioimiseksi sitten, kun vaikutuksista on tarpeeksi näyttöä. Vaikutuksia ennakoivaa tutkimusta on myös hyvä olla siitä, miten nämä direktiivit tulevat vaikuttamaan sertifikaatteihin tulevaisuudessa. Suomessa ennakoivaa tutkimusta on jo tehty jonkin verran (ks. Åhlström, 2025). Lisäksi on tehty tutkimusta siitä, miten uusi EU-lainsäädäntö tulee vaikuttamaan yrityksiin ja matkailijoihin (ks. Osmanovic, 2024). Tutkimusta tarvitaan lisää myös sertifikaateista niiden kriteeristöjen, rakenteiden, kehitysprosessien yms. näkökulmasta. Laadullinen tutkimus ylipäättään olisi tervetullutta aiheen ympärille.

LÄHTEET

- Aarras, N. (2023). Kiertotalous matkailurakentamisen suunnittelussa. Teoksessa S. Veijola (toim.), *Matkailunkestävä Suomi?* (s. 347–380). Turenki: Hansaprint Oy.
- Alastalo, M. & Åkerman, M. (2010). Asiantuntijahaastattelun analyysi: faktojen jäljillä. Teoksessa P. Nikander, M. Hyvärinen & J. Ruusuvuori (toim.), *Haastattelun analyysi* (s. 372–392). Vastapaino.
- Aloisi De Larderel, J. (2001). *Foreword*. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. xv–xvii). CABI.
- Bucar, K., Hendija, Z. & Katic, I. (2022). Ecolabels as a Tool of Sustainable Development in Tourist Destinations. *Sustainability* 2022, 14, 6313. <https://doi.org/10.3390/su14106313>
- Buckley, R. (2001). Major Issues in Tourism Ecolabelling. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. 19–26). CABI.
- Buckley, R. (2002). Tourism Ecolabels. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 183–208. [https://doi.org/10.1016/S0160-7383\(01\)00035-4](https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00035-4)
- Chi, C. G., Chi, O. H. & Kennedy I. (2022). Narrowing the intention-behaviour gap: The impact of hotel green certification. *International Journal of Hospitality Management*, 107(2022), 7–10. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2022.103305>
- Corporate sustainability reporting. Haettu 20.9.2025 osoitteesta https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en
- Directive (EU) 2022/2464, artikla 5. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
- EU:n viherpesudirektiivi. Haettu 8.10.2025 osoitteesta <https://www.lexia.fi/fi/eun-viherpesudirektiivi/>
- Euroopan matkailun indikaattorijärjestelmä, Työkalupaketti – kestävät matkakohteet. (2013). Haettu 26.1.2025 osoitteesta <https://www.businessfinland.fi/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/etis-opas.pdf>
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Haettu 26.8.2025 osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/european-green-deal/>
- European Commission. (2024). Environmental claims in the EU. <https://data.europa.eu/doi/10.2779/83089>
- Font, X. & Buckley, R.C. (toim.) (2001). *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion*. CABI.
- Font, X. (2001). Regulating the Green Message: The Players in Ecolabelling. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. 1–18). CABI.
- Font, X. (2002). Environmental certification in tourism and hospitality: progress, process and prospects. *Tourism Management*, 23(2002), 197–205. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(01\)00084-X](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(01)00084-X)
- Font, X. & Tribe J. (2001). The Process of Developing an Ecolabel. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. 87–103). CABI.

Futagami, M. & Thusitha, K. (2022). Sustainable Tourism Certification and Ecolabels: A Systematic Review of Literature. *Journal of the Faculty of Foreign Studies*. Haettu 26.9.2024 osoitteesta https://www.researchgate.net/publication/377435550_Sustainable_Tourism_Certification_and_Ecolabels_A_Systematic_Review_of_Literature

García-Rosell, J.C. (2017). Vastuullinen matkailu. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 229–234). Rovaniemi: Lapland University Press.

Global Sustainable Tourism Council. (2025). Annual Report 2024. Haettu 10.7.2025 osoitteesta <https://www.gstc.org/wp-content/uploads/GSTC-Annual-Report-2024.pdf>

Green claims. Haettu 26.8.2025 osoitteesta https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/green-claims_en

Halminen, S. (2021). Learning about Sustainability: An Action Research Study of a Small Tourism Organization Undergoing the Sustainable Travel Finland -Program. Master Thesis. University of Lapland, Faculty of Social Sciences, Tourism Research.

Hyryläinen, T., Helenius, J., Schmidt-Thomé, K., Jumppanen, A. & Rantanen, M. (2021). Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus osana kestävyysmuutosta. *Maaseutututkimus*, 29, 165–177. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.112891>

ISO 14000 Ympäristöjohtamisen standardisarja. Haettu 4.10.2025 osoitteesta <https://sfs.fi/standardeista/tutustu-standardeihin/suositut-standardit/iso-14000-ymparistojohdamisen-standardisarja/>

Jennings, G. (2010). *Tourism Research*. Milton: John Wiley & Sons.

Karlsson, L. & Dolnicar, S. (2016). Does eco certification sell tourism services? Evidence from a quasi-experimental observation study in Iceland. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(5), 694–717. <http://dx.doi.org/10.1080/09669582.2015.1088859>

Kauppi, R. ym. (2024). Kestävyysmuutoksen johtaminen: kohti kestävämpää työelämää. Teoksessa M. Koikkalainen (toim.), *Artikkelikokoelma YAMK-opinnäytetöiden tuloksista 2024, Pohjoisen tekijät – Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja*, 18/2024, 8–34. Haettu 26.1.2025 osoitteesta <https://lapinamk.fi/e-kirja/kestavyysmuutoksen-johtaminen-kohti-kestavampaa-tyoelamaa/>

Kiukas, E. (2023). Paikkasidonnaisuuden merkitys STF-merkin vaatimien ekosertifikaattien toimivuudessa. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Matkailututkimus.

Kestävä kehitys – historiaa ja toiminnan taustoja. Haettu 5.3.2025 osoitteesta <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys/kestava-kehitys-historiaa-ja-toiminnan-taustoja>

Lapin yliopisto. Tekoälypohjaisten työkalujen käyttö Lapin yliopistossa. Haettu 13.1.2025 osoitteesta <https://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=fe44e120-82a4-4365-a63d-dcf81ac7692c>

Matkailualan sertifikaatit. Haettu 1.12.2024 osoitteesta <https://kadenjalki.fi/aiheet/matkailualan-sertifikaatit/>

Nelson, K.M., Partelow, S., Stäbler, M. Graci, S. & Fujitani, M. (2021). Tourist willingness to pay for local green hotel certification. *PLoS ONE*, 16(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0245953>

Oikeusministeriö. (2025). Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi. *Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja*, 2025:48. Haettu 30.10.2025 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-385-8>

- Omnibus package. Haettu 20.9.2025 osoitteesta https://finance.ec.europa.eu/news/omnibus-package-2025-04-01_en
- Osmanovic, M. (2024). Viherpesudirektiivin vaikutus yrityksiin ja kuluttajiin. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu, Liiketalous.
- Puhakka, R. & Siikamäki, P. (2012). Nature tourists' response to ecolabels in Oulanka PAN Park, Finland. *Journal of Ecotourism*, 11(1), 57–73. <https://doi.org/10.1080/14724049.2011.647917>
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 103–117). Tallinna: Gaudeamus.
- Ranta, J. & Kuula-Luumi, A. (2017). Haastattelun keruun ja käsittelyn ABC. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. & Aho, A. L., *Tutkimushaastattelun käsikirja*, (s. 413–426). Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (2010). Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa P. Nikander, M. Hyvärinen & J. Ruusuvuori (toim.), *Haastattelun analyysi* (s. 9–36). Vastapaino.
- Ruusuvuori, J. & Nikander, P. (2017). Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, J. & Aho, A. L., *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 427–444). Tampere: Vastapaino.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Haettu 19.1.2025 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html
- Saarin, J. (2017). Matkailun maantiede. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 42–47). Rovaniemi: Lapland University Press.
- Segal, M. (2025). EU Commission Clarifies Anti-Greenwashing Law Has Not Been Withdrawn. Haettu 31.10.2025 osoitteesta <https://www.esgetoday.com/eu-commission-clarifies-anti-greenwashing-law-has-not-been-withdrawn/>
- Spittler, R. & Haak, U. (2001). Quality Analysis of Tourism Ecolabels. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. 213–246). CABI.
- Standards. Haettu 4.10.2025 osoitteesta <https://www.iso.org/standards.html>
- Sucheran, R. & Arulappan, L. (2020). Eco-labels in the Tourism Sector in South Africa: Benefits and Barriers. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 9(6), 979–996. <https://doi.org/10.46222/ajhtl.19770720-63>
- TENK. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja (3/2019). Haettu 31.10.2024 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- TENK. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja (2/2023). Haettu 31.10.2024 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tervo-Kankare, K. (2017). Kestävä matkailu. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 235–240). Rovaniemi: Lapland University Press.
- TSCA.org. Haettu 29.10.2025 osoitteesta <https://tourismsustainability.org/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tyrväinen, L. (2017). Matkailun ympäristövaikutukset. Teoksessa J. Edelheim & H. Ilola (toim.), *Matkailututkimuksen avainkäsitteet* (s. 93–99). Rovaniemi: Lapland University Press.

Vallinkoski, A. (2024). Muutos ilman kriisiä. *Yliopisto-lehti*, 10/2023, 34–41. Haettu 3.12.2024 osoitteesta <https://www.lukusali.fi/?p=Yliopisto-lehti&ss=9a645f16-6a15-4cb3-8f5a-c7efddcb837f&i=d62e93ae-e0c7-4c3a-8ed7-eed65f67466e>

Varazzani, C., Sullivan-Paul, M. & Tuomaila, H. (2023). Behavioural Science for Sustainable Tourism: Insights and policy considerations for greener tourism. OECD Working Papers on Public Governance, No. 60. <https://doi.org/10.1787/c2ec4fcf-en>

Visit Finland. Sertifioinnit & ohjelmat. Haettu 7.11.2024 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/liiketoiminnan-kehittaminen/vastuullinen-matkailu/sertifioinnit--ohjelmat>

Visit Finland uutinen 01.09.2025. Haettu 18.10.2025 osoitteesta <https://www.visitfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/2025/stf-merkki-tuo-nakyvyytta-kilpailuetua-ja-kansainvalista-uskottavuutta>

Veijola, S., Kyyrö, K., Jokimäki, J., Jutila, S., Matila, A. & Pasanen, H. (2020). Katsaukset nykyisin käytössä oleviin mittareihin ja seurantakeinoihin. Teoksessa S. Veijola & K. Kyyrö (toim.), *Kestävän matkailun monitieteiset mittarit kulttuuriympäristöissä, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:26*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Haettu 25.1.2025 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162206/VNTEAS_2020_26.pdf

Wennberg, M. Laaksolahti, H. & Hirvola, P. (2021). Näkemyksiä yhteiskunnan muutoskykyyn. Haettu 24.10.2024 osoitteesta https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2021/10/tyopaperi_071021_sitra_nakemyksia_yhteiskunnan_muutoskykyyn.pdf

Wood, M. & Halpenny, E. (2001). Ecotourism Certification and Evaluation: Progress and Prospects. Teoksessa X. Font & R.C. Buckley (toim.), *Tourism Ecolabelling: Certification and Promotion* (s. 121–139). CABI.

Åhlström, S. (2025). Ekokompassi-ympäristöjärjestelmän kehittäminen vastaamaan uuden EU-sääntelyn vaateisiin. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu, Biotalousalan ratkaisut.

LIITE 1. Tutkimussuostumuslomake

TUTKIMUSSUOSTUMUS

Hyvä haastateltava,

Olen Ida Friman ja opiskelen matkailututkimusta Lapin yliopistossa. Kirjoitan parhaillaan gradua, jonka aiheena on kestävyysmuutosten vaikutukset matkailualan sertifikaatteihin. Lähestyn teitä, sillä olisi mahtavaa, jos voisitte osallistua haastatteluun pro gradu -tutkielmaani varten. Tutkielmani ohjaajana toimii Maria Hakkarainen.

Haastattelut tullaan nauhoittamaan, mutta haastattelusta syntyvää aineistoa aiotaan käyttää ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Ensisijaisesti aineistoa tullaan käyttämään pro gradu -tutkielmassani.

Tutkimus noudattaa tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemiä vastuullisen tutkimuksen periaatteita. Aineisto käsitellään nimettömänä. Osallistumisenne haastatteluun on vapaaehtoista, ja mikäli myöhemmin haluatte vetäytyä tutkimuksesta, voitte tehdä sen ilmoittamalla asiasta tutkimuksen ohjaajalle.

Tarkempaa tietoa tutkimuksesta ja haastatteluaineiston käytöstä saa ohjaajaltani Maria Hakkaraiselta: maria.hakkarainen@ulapland.fi

Ystävällisin terveisin,

Ida Friman, ifriman@ulapland.fi
Matkailututkimuksen opiskelija

Suostun haastatteluaineiston käyttöön tutkimustarkoituksessa.

Allekirjoitus

Päivämäärä

Nimenselvennys

LIITE 2. Haastattelurunko

Sertifikaattien kehittäminen

- Miten sertifikaattien kehitysprosessit teidän näkökulmastanne etenevät?
- Miten otatte eri sidosryhmät huomioon kehittäessänne sertifikaatteja?
 - o Mitä nämä eri sidosryhmät ovat, joita otatte huomioon?
- Millaisia muutoksia sertifikaatteihin on tehty viime aikoina?
 - o Miksi?
- Mitä tietolähteitä sertifikaattien kehittämisessä käytetään?
- Millaisia parannuksia tai uusia lähestymistapoja toivoisitte sertifikaatteihin?
- Miten koette, että teidät on huomioitu sertifikaattien kehittämisprosesseissa? Koetteko voivanne vaikuttaa sertifikaattien kehitykseen?
- Millä tavoin toivoisette voivanne vaikuttaa sertifikaattien kehittämiseen ja olisitteko halukkaita osallistumaan kehittämistyöhön?
- Koetteko saavanne tarpeeksi tietoa sertifikaattien muutoksista, kehityksestä, yms.?

Kestävyyssuutos

- Miten yhteiskunnalliset kestävyyskeskustelut-, tavoitteet- ja vaateet ovat vaikuttaneet sertifikaatteihin?
- Mitkä kestävyysmuutokset ovat vaikuttaneet sertifikaatteihin?
 - o Miten?
- Miten majoitusliikkeiden/matkailijoiden kiinnostus sertifikaatteihin on muuttunut kestävyysmuutosten myötä?
- Onko olemassa tilanteita, joissa sertifikaattien kehitys olisi jäänyt jälkeen kestävyystavoitteista- ja vaateista?
- Miten itse arvioisitte sertifikaattien merkityksen kestävyyskeskusteluissa?

Haasteet ja mahdollisuudet kehittämisessä

- Onko jokin tietty kestävyiden osa-alue jäänyt vähemmälle huomiolle sertifikaattien kehityksessä?
- Millaista kritiikkiä sertifikaatit ovat kohdanneet kestävyyskeskusteluissa?
- Miten varmistetaan, että sertifikaatit pysyvät ajan tasalla uusimpien kestävyysmuutosten kanssa?
- Mitä mahdollisuuksia/haasteita uudet kestävyysmuutokset voivat tuoda sertifikaattien kehittämiseen?
- Onko sertifikaattien uskottavuudessa haasteita matkailijoiden näkökulmasta?
- Miten arvioisitte sertifikaattien asemaa tulevaisuudessa?

Vapaa sana